

Geotrendlines

Geld, goud en geopolitiek

VALT DE DOLLAR?

Hoe Rusland en China de hegemonie bedreigen

AUTEURS

Eric Mecking

Sander Boon

Frank Knopers

geotrendlines.com

Beste lezer,

'We zien een verandering komen zoals we die de afgelopen honderd jaar niet meer hebben gezien. En we gaan deze verandering samen in gang zetten.' Dat waren de woorden van de Chinese president Xi Jinping na afloop van het driedaagse bezoek aan de Russische president Poetin in maart 2023 in Moskou. Een boodschap die niet alleen gericht is aan zijn bondgenoot in het Kremlin, maar ook aan de rest van de wereld.

Het vat de trend samen van de grote machtsverschuiving in de wereld, van een door de Verenigde Staten aangestuurde unipolaire wereldorde naar een multipolaire wereldorde, waarvan het zwaartepunt in het Oosten ligt en waarin China de leiding lijkt te nemen.

Technocratische hoogmoed heeft er voor gezorgd dat de geopolitieke invloed van de VS in de wereld in hoog tempo afkalft. De unipolaire ordening staat door eigen toedoen op losse schroeven. Zowel de lockdowns om de 'pandemie' te bestrijden als de economische en financiële sancties tegen Rusland pakken voor de Verenigde Staten desastreuus uit.

Decennialang werd de Amerikaanse hegemonie ondersteund door de dominante positie van de dollar en de staatslening, militaire kracht door sterke bondgenootschappen en culturele invloed. Op elk van deze gebieden is er sprake van een crisis. China sluit met meerdere landen deals om handel te drijven in yuan.

Wat onderbelicht is gebleven, is het enorme tempo waarin dit gebeurt. Ook in de diplomatie worden de VS inmiddels overtroefd. Deze situatie is niet ongevaarlijk. Frustratie en onmacht kunnen de VS nog tot uiterst gevaarlijke stappen bewegen.

In dit rapport leest u hoe dit scenario zich kan ontfouwen. Wij hebben zes uiterst actuele analyses gebundeld die u een heldere blik geven op de transitiefase waar we momenteel in zitten.

Heeft u na het lezen van dit rapport vragen aan onze analisten over wat dit voor uw vermogen betekent? Neem dan contact met ons op via redactie@geotrendlines.nl

Team Geotrendlines
April 2023

GEOPOLITIEK

Steunpilaren Amerikaanse hegemonie brokkelen af

2 april 2023

Door Sander Boon

Technocratische hoogmoed heeft er voor gezorgd dat de geopolitieke invloed van de VS in de wereld in hoog tempo afkalft. De unipolaire ordening staat door eigen toedoen op losse schroeven. Zowel de lockdowns om de 'pandemie' te bestrijden als de economische en financiële sancties tegen Rusland pakken desastreus uit. Decennialang werd de Amerikaanse hegemonie geschraagd door de dominante positie van de dollar en de staatslening, militaire kracht door sterke bondgenootschappen en culturele invloed. Op elk van deze gebieden is er sprake van een crisis. China sluit met meerdere landen deals om handel te drijven in yuan. Wat onderbelicht is gebleven, is het enorme tempo waarin dit gebeurt. Ook in de diplomatie worden de VS inmiddels overtroefd. Deze situatie is niet

ongevaarlijk. Frustratie en onmacht kunnen de VS nog tot uiterst gevaarlijke stappen bewegen.

Bankencrisis

In maart jl. werd het op de dollar gebaseerde mondiale financiële systeem weer opgeschrikt door een nieuwe bankencrisis. Silicon Valley Bank viel om en sleepte drie banken in zijn kielzog mee. De crisis waaide over naar Europa en Credit Suisse was hier het eerste slachtoffer. De crisis is nog niet voorbij. Bijna 200 regiobanken staan er in de VS slechter voor dan de omgevallen Silicon Valley Bank. In Europa kan Deutsche Bank na Credit Suisse de volgende domino zijn die omvalt.

Banken zijn in problemen gekomen door de gestegen rente sinds begin 2022. De waarde van staatsleningen, gebruikt als buffers op bankbalansen, is met 15 tot 30 procent gedaald. De buffers van banken blijken nu dus veel minder robuust dan gedacht. En hier blijft het niet bij. Er is afgelopen jaren veel geld gevloeid naar de vastgoed sector. Veel van dit soort leningen zijn gefinancierd door banken, vooral kleine banken. Deze leningen zijn sterk in waarde gedaald door de gestegen rente en de waardedaling van het vastgoed.

De nieuwe crisis toont aan dat de maatregelen die zijn genomen na de vorige verwoestende bankencrisis van 2008 geen soelaas hebben geboden. Met nieuwe regels moest worden voorkomen dat een financiële crisis nog kon overslaan naar de traditionele banksector. De gestegen rente legt nu echter een probleem bloot dat centrale banken afgelopen vijftien jaar niet alleen hebben genegeerd, maar door hun eigen beleid zelfs hebben verergerd.

Centrale banken hebben namelijk met hun opkoopprogramma's massaal staatsleningen opgekocht. Bovendien hebben ze commerciële banken aangespoord om ook staatsleningen op te kopen. Het zijn normaal gesproken de meest veilige beleggingen, omdat ze in tijden van financiële stress makkelijk te verkopen zijn. Deze leningen kennen doorgaans namelijk geen kredietrisico. Het blijkt nu echter schijnveiligheid. Want er kleeft wel degelijk risico aan het aanhouden van staatsleningen, namelijk renterisico. Dat hebben niet alleen centrale banken, maar ook commerciële banken inmiddels ondervonden.

Dollarcrisis

Technocratische overmoed is de oorzaak van de gestegen rente. Functionarissen van het Witte Huis bevroren begin 2022 de dollartegoeden van de Russische centrale bank. De erop volgende energieboycot zou de Russische economie binnen een paar weken op de knieën krijgen. Het tegendeel bleek echter waar. Rusland vond al snel andere afzetmarkten voor

olie en gas en de Russische roebel herstelde snel. In het westen veroorzaakte de boycot echter hoge voedsel- en energieprijzen.

Eerder in 2020 was er ook al sprake van een totaal verkeerde inschatting door Amerikaanse en westerse technocraten. In reactie op de vermeende pandemie werd besloten tot lockdowns en het totaal stilleggen van de economie. Dit leidde tot verstoorde aanvoerlijnen en hogere prijzen. Lockdowns en sancties ontploften in het gezicht, want de hoge prijsinflatie heeft geleid tot snel gestegen rentes. Met als gevolg toenemende financiële stress en opnieuw een bankencrisis in de VS en Europa.

De kans dat deze nieuwe bankencrisis ontaardt in een bredere dollarcrisis is groot en voor de VS uiterst gevaarlijk. Het komt bovenop het groeiende verzet tegen het steeds vaker inzetten van de dollar als geopolitiek wapen. Amerikaanse hegemoniale macht is vooral te danken aan de positie van de dollar in het mondiale financiële systeem. De Chinese leider Xi Jinping en de Russische president Poetin zien dit ook en smeden samen om die positie te ondergraven, zoals bleek uit de woorden van Xi: *'Op dit moment zijn er veranderingen - zoals we die in 100 jaar niet hebben gezien - en wij zijn degenen die deze veranderingen samen aansturen'*. Woorden die Poetin bevestigend beantwoordde.

De tijdsduiding van Xi is opmerkelijk, want die valt samen met de monetaire conferentie in 1922 in Genua, iets meer dan honderd jaar geleden. Daar werd de basis gelegd voor het huidige door de dollar gedomineerde monetaire systeem dat niet meer verankerd is aan goud, maar aan staatsleningen. Landen buiten de westerse invloedssfeer willen af van deze dominantie van de dollar. De basis van de Amerikaanse hegemonie, de financiering ervan, staat nu meer dan ooit op losse schroeven.

Valuta

Het proces van de-dollarisatie en geopolitieke coalitievorming tegen de VS wordt in versneld tempo doorgevoerd. Saudi-Arabië maakte niet alleen formeel bekend dat het lid wil worden van de Shanghai Cooperation Organisation (SCO), het sloot ook twee in yuan genoteerde oliecontracten met China. Steeds vaker worden olie, gas en LNG-contracten afgesloten in andere valuta dan de dollar, met name de Chinese yuan. Ook Frankrijk voegde zich bij de groeiende rij landen die met China een contract sloot in yuan, in dit geval voor LNG.

Bovendien sloten China en Brazilië een handelsakkoord waarin de dollar niet meer zal worden gebruikt als handelsvaluta. Eerder al kwamen China en India tot eenzelfde akkoord. Dit proces van de-dollarisatie werkt zelfversterkend, want de vroege handelspartners die

kiezen voor deals met Chinese yuan, Indiase roepies en andere valuta profiteren van deze nieuwe contracten, omdat de waarde van de dollar zal dalen ten opzichte van de nieuwe gebruikte valuta. Bovendien zullen grondstof exporteurs er hoogstwaarschijnlijk steeds vaker voor kiezen hun waardevolle grondstoffen niet meer te verkopen voor een valuta die geopolitiek gezien onder vuur ligt en dus gaat dalen. In Brazilië heeft de Chinese yuan de euro inmiddels van de tweede plaats geduwd in de samenstelling van haar valutareserves.

Geopolitiek

China zet niet alleen grote stappen in de strijd tegen de dominante positie van de dollar, ook op diplomatiek gebied wordt het land assertiever. De toenemende geopolitieke invloed van het land blijkt uit de resultaten die worden bereikt. Zo roken Saudi-Arabië en Iran door Chinese bemiddeling inmiddels de vredespijp en vragen steeds meer landen, ook Westerse, China om een actievere rol te spelen in het conflict rondom Oekraïne.

In het eigen conflict rondom de positie van Taiwan boekt China ook successen. Er zijn nog maar een handvol landen die, meestal onder druk van de VS, diplomatieke banden met Taiwan verkiezen boven die met China. Eind maart besloot Honduras de diplomatieke banden met Taiwan te verbreken ten gunste van China. Neutrale landen kiezen steeds vaker voor de Chinese geopolitieke koers, omdat het uitgaat van soevereiniteit. China gaat er van uit dat modernisering niet gelijk staat aan het automatisch overnemen van de westerse cultuur, een standpunt dat in veel opkomende landen weerklank vindt. Het is een tegenargument tegen het in de VS aangehangen en opgedrongen idee van 'democratie' versus 'autocratie'.

Machtsbalans

De verzwakking van het dollarsysteem effent het pad naar een relatief snelle verschuiving in de geopolitieke en monetaire mondiale machtsbalans. De groeiende onzekerheid over deze versnelling valt op. In de VS wordt inmiddels ook nagedacht en gediscussieerd over de positie van de dollar. Voorstanders wijzen op de voordelen van de dominante positie. Econoom Michael Pettis van The Carnegie Endowment for International Peace stelt echter dat alleen Wall Street en de geopolitieke agenda van de VS profiteren van de dollar als wereldmunt.

Dominantie van de dollar als wereldmunt heeft garant gestaan voor verarming en de-industrialisatie in de Verenigde Staten. De Amerikaanse middenklasse en de exportindustrie zijn de dupe, aldus Pettis. Bovendien zijn soevereine landen door hun handelsrelaties met

de VS afhankelijk gemaakt van het dollarsysteem. Het is een standpunt dat tot nu toe niet openlijk in dit soort kringen werd benadrukt. Nu wel dus, een teken des tijds.

Mensen aan de top van het Amerikaanse bedrijfsleven beginnen ook te twijfelen over een eerder vaste koers. Larry Fink, de baas van het grootste mondiale beleggingsfonds BlackRock, stelt al sinds de inval van Rusland in Oekraïne dat de tijd van globalisering voorbij is. De wereld wordt opgedeeld in meerdere machtsblokken en zowel politiek als bedrijfsleven zullen zich hieraan moeten aanpassen, aldus Fink in zijn laatste brief aan beleggers en investeerders.

Daar heeft de Amerikaanse regering echter geen boodschap aan. Machtsbehoud staat bovenaan. Maar ook in regeringskringen is nervositeit te bespeuren. Illustratief is een recente pers-briefing van het Witte Huis naar aanleiding van Xi Jinping's bezoek aan Rusland. Maar liefst zeven maal benadrukte John Kirby, de woordvoerder Nationale Veiligheid, dat de Amerikaanse dominantie in de wereld onaantastbaar is. En iedereen weet, als je het moet benadrukken is het waarschijnlijk niet waar.

Sander Boon

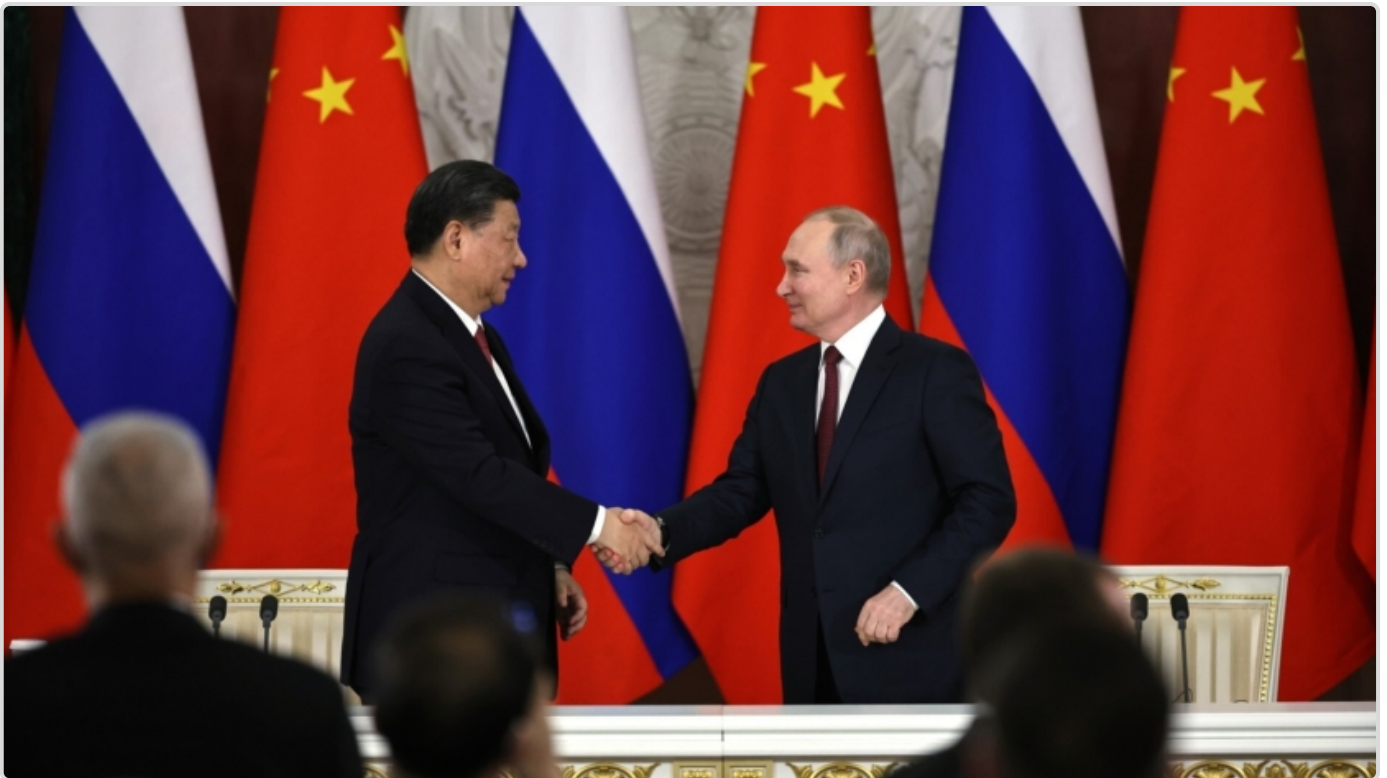
drs. Sander Boon is politicoloog. Hij is een gedreven politiek-economisch en monetair analist die verder kijkt en dieper graaft en daardoor vaak verborgen verbanden ontdekt. Hierdoor heeft hij een unieke kijk op sociaal-maatschappelijke, politiek-economische en monetaire trends en ontwikkelingen.

[Lees alles van Sander Boon »](#)

GEOPOLITIEK

China en Rusland leggen fundament voor multipolaire wereldorde

30 maart 2023

Door Frank Knopers

'We zien een verandering komen zoals we die de afgelopen honderd jaar niet meer hebben gezien. En we gaan deze verandering samen in gang zetten.' Dat waren de woorden van de Chinese president Xi Jinping na afloop van zijn driedaagse bezoek aan de Russische president Poetin in Moskou. Een boodschap die niet alleen gericht is aan zijn bondgenoot in het Kremlin, maar ook aan de rest van de wereld. Het vat de trend samen van de grote machtsverschuiving in de wereld, van een door de Verenigde Staten aangestuurde

unipolaire wereldorde naar een multipolaire wereldorde, waarvan het zwaartepunt in het Oosten ligt en waarin China de leiding lijkt te nemen.

De woorden van Xi Jinping vatten de verandering van de tijdsgeest goed samen. Na honderd jaar van Westerse dominantie lijkt er nu een tijd aan te breken waarin de Verenigde Staten en haar Westerse bondgenoten niet langer alleen alles besluiten en bepalen. Een verandering die Westerse regeringsleiders, maar ook veel Westerse media, maar niet onder ogen willen zien. Alle initiatieven uit Rusland en China die niet aansluiten bij het Westerse wereldbeeld probeert men te bagatelliseren, marginaliseren of zelfs te ridiculiseren. En dat grote delen van Azië, Afrika en Latijns-Amerika (ook wel het Globale Zuiden genoemd) zich meer en meer aan de kant van China en Rusland scharen, wordt door Westerse landen met enige dedain bekeken. Wat hebben Xi Jinping en Vladimir Poetin vorige week besproken?

Samenwerking Rusland en China

Het resultaat van het driedaagse bezoek aan Moskou is samengevat in twee documenten die door Xi Jinping en Vladimir Poetin werden ondertekend. In de documenten getiteld 'Joint Statement on Deepening Comprehensive Partnership and Strategic Cooperation for a New Era' en 'Joint Statement on the Plan to Promote Key Elements of Chinese-Russian Economic Cooperation' is vastgelegd dat Rusland en China de samenwerking op verschillende terreinen zullen intensiveren, waaronder financiën, industrie, technologie, infrastructuur en logistiek. Wat staat er in hoofdlijnen in deze documenten?

Energie

Op economisch vlak willen de landen meer gaan samenwerken ten aanzien van energie. Zo wil China meer olie, kolen en gas uit Rusland importeren en Russische expertise inschakelen voor de bouw van nieuwe kerncentrales. In 2022 exporteerde Rusland een recordvolume van 98 miljard kubieke meter aardgas naar China en de verwachting is dat dit volume met 50 miljard kubieke meter per jaar kan toenemen door de aanleg van de nieuwe Power of Siberia 2 pijpleiding via Mongolië. De aanleg van deze nieuwe pijpleiding zal naar verwachting in 2024 beginnen en voor 2030 voltooid worden. Er moet nog een besluit worden genomen over de prijs van het gas en over een eventuele aftakking van de pijpleiding richting andere landen in Zuidoost-Azië. Daarnaast zal de levering van gas via de eerste Power of Siberia pijpleiding dit jaar met 50% worden verhoogd. Ook importeerde China vorig jaar 100 miljoen ton vloeibaar gas (omgerekend ruim 140 miljard kubieke meter gas) uit Rusland.

Daarmee wordt China voor Rusland niet alleen de belangrijkste afzetmarkt voor olie, maar ook voor gas. Vorig jaar heeft China haar import van Russische olie al verder opgeschroefd. Niet alleen directe import vanuit Rusland, maar ook via andere routes zoals Maleisië en de Verenigde Arabische Emiraten. In de eerste twee maanden van dit jaar importeerde China zelfs meer olie uit Rusland dan uit Saoedi-Arabië. In deze periode importeerde China gemiddeld 1,94 miljoen vaten olie per dag uit Rusland, bijna een kwart meer dan het volume van 1,57 miljoen vaten per dag in 2022. De import uit Saoedi-Arabië zakte juist terug, van 1,81 miljoen vaten per dag in 2022 naar 1,72 miljoen vaten per dag in de eerste twee maanden van dit jaar.

Handel

Ook op het gebied van handel hebben de twee landen hun ambities uitgesproken. Vorig jaar steeg het handelsvolume tussen beide landen met 30% naar \$185 miljard, voornamelijk door een toename in de Russische export van olie en gas. Maar ook de handel in levensmiddelen groeide in 2022 met 41%.

Om het handelsvolume tussen beide landen te laten groeien zijn nieuwe investeringen nodig in onder andere nieuwe wegen, spoorlijnen, bruggen en overslaghavens aan de grens. Ook willen beide landen de Arctische zeeroute verder ontwikkelen, zodat schepen via deze route van China naar Europa kunnen varen. Rusland en China zijn van plan de internationale corridors voor vervoer en logistiek actief te ontwikkelen. Het is de bedoeling het potentieel van de trans-Siberische en de Baikal-Amur-spoorweg, de noordelijke zeeroute en de trans-Aziatische snelwegen met meerdere rijstroken beter te benutten, hun gezamenlijke stabiele werking te garanderen en het vervoer van goederen en personen efficiënter te maken.

Om ervoor te zorgen dat het volume van de goederenstromen in beide richtingen toeneemt, breidt Rusland de capaciteit van de grensovergangen en grensinfrastructuur verder uit. Zo zijn vorig jaar twee nieuwe grensoverschrijdende bruggen geopend: een autobrug in de regio Blagovesjtsjensk en een spoorbrug in de Joodse Autonome Regio van Rusland. Deze investeringen zijn onderdeel van wat Poetin en Xi Jinping de 'Greater Eurasian Partnership' noemen, een samensmelting van de Euraziatische economische Unie (EAEU) en het Chinese Belt and Road project.

Industrie

Rusland en China willen ook op industrieel vlak meer samenwerken, bijvoorbeeld voor de bouw van schepen, vliegtuigen en auto's. China en Rusland hebben al gezamenlijk een nieuw model passagiersvliegtuig ontwikkeld, dat vanaf 2025 in gebruik zal worden genomen. Dit vliegtuig heeft een capaciteit van maximaal 280 personen. Ook willen Rusland

en China, in samenwerking met India en Iran, een gezamenlijke onderhoudsplaats bouwen in Iran, waar onderhoud aan deze vliegtuigen verricht kan worden. Daardoor moeten deze landen in de toekomst minder afhankelijk worden van vliegtuigen en onderdelen van Westerse fabrikanten als het Amerikaanse Boeing en het Europese Airbus. De Russische president heeft zijn Chinese collega de toezegging gedaan dat Rusland open staat voor Chinese bedrijven die de positie willen overnemen van Westerse fabrikanten die zich hebben teruggetrokken uit de Russische markt.

Militair en strategisch

Op militair en geopolitiek vlak bereikten de twee landen overeenstemming over een aantal zaken. Zo erkent Rusland dat Taiwan onderdeel is van China en roepen beide landen de NAVO op om zich op te stellen als regionale en defensieve organisatie, die de soevereiniteit en veiligheid van andere landen en culturen moet respecteren. China en Rusland spreken in het document hun zorgen uit over de versterking van de militaire banden tussen de NAVO en landen in de Pacifische en Zuidoost-Aziatische regio.

Het trilaterale samenwerkingsverband tussen de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Australië (AUKUS) is een ontwikkeling waar China en Rusland hun zorgen over uitspreken. De Verenigde Staten willen nucleaire onderzeeërs naar Australië sturen, wat China en Rusland als een provocatie zien. Ook spreken China en Rusland hun zorgen uit over 'biologische militaire activiteiten' van de Verenigde Staten en roepen ze het land op zich te conformeren aan de afspraken zoals die zijn gemaakt in de conventie tegen biologische wapens. Rusland en China zeggen te streven naar een multipolaire wereldorde met een centrale rol voor de VN.

Oekraïne

In februari heeft China zijn standpunt bekendgemaakt over de politieke regeling van de crisis in Oekraïne. Volgens de Russische president Poetin komen veel van de bepalingen van het vredesplan dat China heeft voorgesteld overeen met de Russische aanpak en kunnen deze bepalingen als basis dienen voor een vreedzame regeling, wanneer het Westen en Kiev daar klaar voor zijn. Of dat punt op korte termijn bereikt zal worden, dat is nog maar zeer de vraag. Westerse landen sturen juist meer wapens en ook meer zwaardere wapens. Het Verenigd Koninkrijk zou zelfs van plan zijn munitie met verarmd uranium aan Oekraïne te leveren, waardoor radioactief materiaal in het oorlogsgebied terechtkomt.

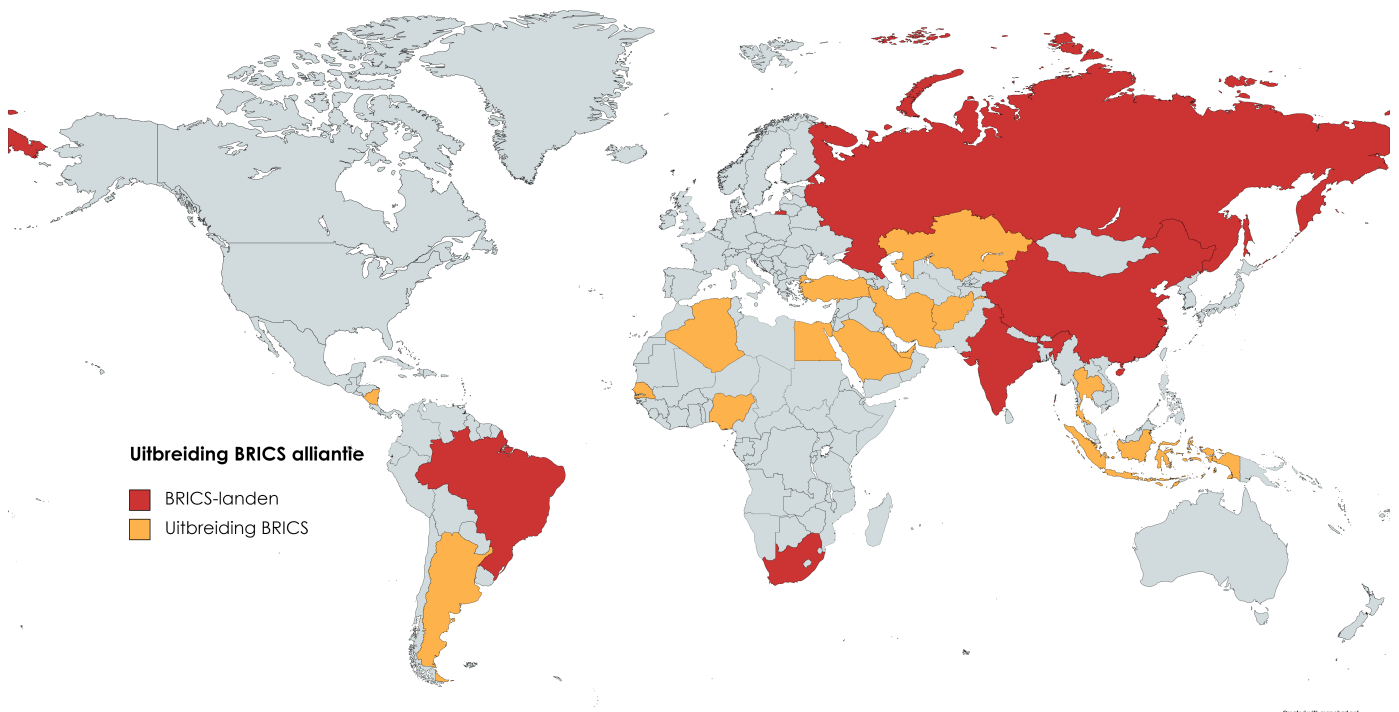
Volgens Poetin is de Russische invasie in Oekraïne gerechtvaardigd door het dreigement van een Oekraïens lidmaatschap van de NAVO, waardoor een neutrale bufferzone zou verdwijnen en Amerikaanse raketinstallaties dichterbij Rusland geplaatst kunnen worden.

Westerse landen zijn van mening dat het aan Oekraïne zelf is om te bepalen bij welke alliantie ze wil aansluiten. Deze impasse duurt nu al meer dan een jaar en heeft tot op heden weinig opgeleverd. Het heeft Oekraïne verscheurd en de handelsrelatie tussen Europa en Rusland verbroken.

Ook veel andere landen ondervinden de negatieve gevolgen van het voortduren van het conflict, bijvoorbeeld in de vorm van hogere voedselprijzen en energieprijzen. De wereld valt daardoor in twee machtsblokken uiteen, namelijk in Westerse blok onder leiding van de Verenigde Staten en een Euraziatisch blok onder leiding van Rusland en China.

Euraziatisch machtsblok

Dat er tegenover het Westerse machtsblok een nieuw machtsblok ontstaat zien we terug in de snelle groei van samenwerkingsverbanden als de BRICS en de Shanghai Cooperation Organisation (SCO). Vorig jaar stelde de BRICS (een verbond van Brazilië, Rusland, India, China en Zuid-Afrika) zich open voor nieuwe deelnemers en sindsdien hebben al meer dan tien landen belangstelling getoond om zich aan te sluiten. Daarmee lijkt een economisch en politiek machtsblok te ontstaan dat meer dan de helft van de wereldbevolking vertegenwoordigt, zoals we in november concludeerden in onze [analyse over de BRICS](#).

Uitbreiding BRICS-landen

Shanghai Cooperation Organisation (SCO)

Ook de Shanghai Cooperation Organisation, een economische, politieke en militaire alliantie die in 2001 in Shanghai werd opgericht als opvolger van de Shanghai Five, lijkt steeds verder uit te breiden. In 2017 sloten India en Pakistan zich aan en kwam het totaal aantal leden op acht. Het doel van deze organisatie is het streven naar meer economische en politieke samenwerking tussen de deelnemende landen. Deze zeggen te streven naar een nieuwe vorm van internationale samenwerking op basis van wederzijds respect. Dat deze landen meer willen samenwerken en open staan voor nieuwe deelnemers werd duidelijk tijdens een bijeenkomst in de Oezbeekse stad Samarkand. Daarover schreven we in september het volgende in een [analyse op Geotrendlines](#):

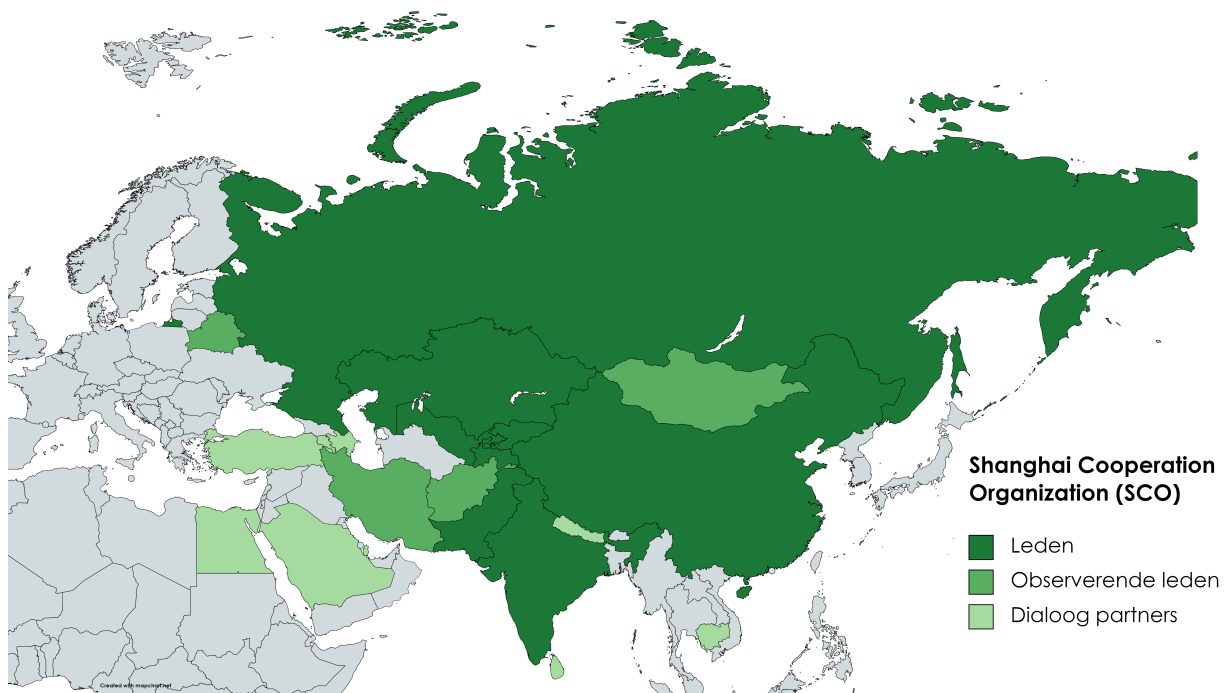
“ *De toetreding van Iran en de toezegging van Turkije laten zien dat dit Euraziatische samenwerkingsverband steeds sterker wordt. Steeds meer landen sluiten zich aan. Het laat zien dat er in de niet-Westerse wereld behoefte is aan intensievere samenwerking om tot een multipolaire wereldorde te komen. Een alternatieve wereldorde waar vooral Rusland en China de initiatiefnemers van zijn. Deze twee opkomende machten hebben elkaar gevonden in hun streven naar een nieuwe wereldorde, waarin het centrum van de macht niet langer bij de Verenigde Staten ligt.*”

Midden-Oosten

Deze week maakte ook Saoedi-Arabië [bekend](#) dat het zich bij deze alliantie wil aansluiten. Saoedi-Arabië heeft de status van dialoogpartner gekregen, de eerste stap voordat het volledig lidmaatschap wordt verleend. Dit besluit volgt op een bezoek van de Chinese president Xi Jinping aan Saoedi-Arabië in december vorig jaar, waarbij de Chinese president zijn [intenties uitsprak](#) om intensiever samen te werken met Saoedi-Arabië en andere Golfstaten. China wil komende jaren op grote schaal investeren in de olie- en gassector in het Midden-Oosten en suggereerde dat olie uit deze regio in de toekomst in Chinese yuan [zal worden afgerekend](#).

Eerder deze maand bereikte China opnieuw een [mijlpaal](#) op het politieke wereldtoneel, door Iran en Saoedi-Arabië weer dichterbij elkaar te brengen en de diplomatieke banden tussen beide landen te herstellen. China in de rol van bemiddelaar tussen twee landen die al decennia lang op gespannen voet staan met elkaar. De Verenigde Staten, die de afgelopen driekwart eeuw een dominante rol speelden in het Midden-Oosten, stonden opeens langs de zijlijn. Iran en Saoedi-Arabië voeren al jaren een proxy oorlog in Jemen, waarbij Houthis rebellen met militaire steun van Iran vechten tegen Saoedische strijders. Nu Iran heet toegezegd haar steun aan de rebellen te staken en geen aanvallen meer op het Koninkrijk uit te voeren komt er mogelijk een einde aan dit conflict.

De groeiende banden tussen Riyad en Beijing en het diplomatieke succes van China in de regio heeft bezorgdheid gewekt in Washington, omdat Saoedi-Arabië afgelopen decennia een belangrijke bondgenoot van het Westen was en omdat het koninkrijk zo'n vijftig jaar geleden samen met de Verenigde Staten het fundament legde onder de petrodollar. Daarmee werd de dominante rol van de Amerikaanse dollar in de wereldhandel en de geopolitieke macht van de Verenigde Staten versterkt. Nu Saoedi-Arabië zich meer en meer op het Euraziatische blok oriënteert, kantelt de machtsbalans in de wereld. Ten koste van de Westerse alliantie en ten gunste van opkomende economieën op het Euraziatische continent.

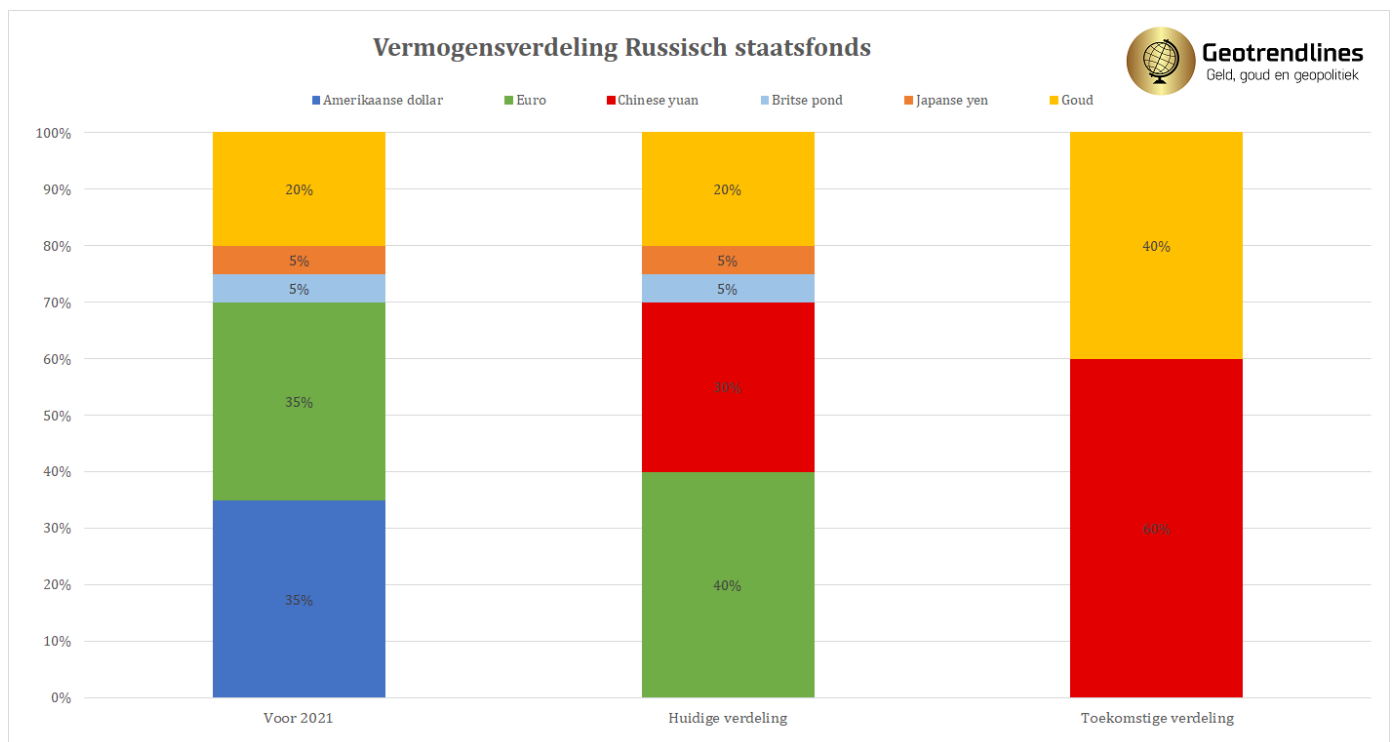
Uitbreiding Shanghai Cooperation Organisation (SCO)

Chinese yuan als alternatief voor de dollar?

De Russische president Poetin benadrukte dat landen betalingen in nationale valuta moeten blijven stimuleren en dat ze de financiële structuur die daarvoor nodig is verder moeten uitbreiden. Bijvoorbeeld door betaalsystemen aan elkaar te koppelen en alternatieven te gebruiken. Waar de euro tot een paar jaar geleden nog dominant was in het handelsverkeer tussen Rusland en China werd vorig jaar al 65% in roebels en yuan afgerekend. Door Westerse sancties en de blokkade van Russische valuta-reserves lijkt de dominante rol van de euro als internationale handelsmunt en als alternatief voor de Amerikaanse dollar verleden tijd. In plaats daarvan promoot Poetin nu het gebruik van de Russische roebel en de Chinese yuan.

"Wij steunen het gebruik van de Chinese yuan bij transacties tussen de Russische Federatie en haar partners in Azië, Afrika en Latijns-Amerika. Ik ben er zeker van dat dit soort betalingen tussen Russische bedrijven en hun tegenhangers in derde landen - zoals ik al zei - in yuan zullen toenemen", zo verklaarde Poetin tegenover de pers na zijn bijeenkomst met Xi Jinping. Hij voegde eraan toe: "De uitbreiding van de betalingen tussen onze landen in nationale valuta is een serieuze stimulans voor bevordering van de samenwerking op het gebied van handel en investeringen. Aan het eind van de eerste drie kwartalen van 2022 bereikte het aandeel van de roebel en de yuan in de wederzijdse handelstransacties 65 procent, waardoor wij de wederzijdse handel kunnen beschermen tegen de invloed van derde landen en tegen negatieve trends op de mondiale valutamarkten."

Met negatieve trends op mondiale valutamarkten doelt Poetin natuurlijk op Westerse sancties, zoals het besluit van de G7-landen om de Russische valutareserves in zowel euro's als dollars te bevriezen. Ook werden Russische banken afgesloten van het wereldwijde SWIFT betaalsysteem, waardoor banken moesten uitwijken naar alternatieven. Jaren geleden waarschuwde Poetin al voor het gebruik van de dollar als politiek wapen. Hij noemde de dollar een onbetrouwbare valuta en voegde de euro daar vorig jaar aan toe. Het Internationaal Monetair Fonds trok vorig jaar al dezelfde conclusie en waarschuwde dat sancties het vertrouwen in de dollar zouden ondermijnen. Rusland voegde de daad bij het woord en besloot na de dollar ook de euro te schrapen uit het Russische staatsfonds.

Samenstelling reserves Russisch staatsfonds (Bron: Central Bank of Russia)

Transitie

De transitie van een dollarsysteem naar een ander monetair systeem voltrekt zich natuurlijk niet van de ene op de andere dag. Het is een geleidelijk proces, waarbij het zwaartepunt steeds meer verschuift. In het tijdperk tussen de Eerste en de Tweede Wereldoorlog stonden het aftakelende Britse pond en de opkomende Amerikaanse dollar naast elkaar in het internationale betalingsverkeer. Dat terwijl de Verenigde Staten het Verenigd Koninkrijk in economisch opzicht allang voorbij waren gestreefd. Zo zal ook nu de transitie van de dollar naar de yuan of naar een systeem met verschillende valuta zich geleidelijk voltrekken.

Een jaar geleden liet Saoedi-Arabië al weten open te staan voor het idee om een deel van haar olie in Chinese yuan af te rekenen. En in december liet de Xi Jinping tijdens zijn bezoek aan het Midden-Oosten al weten dat China haar eigen munt wil promoten door olie in Chinese yuan af te rekenen via het Shanghai Petroleum and Natural Gas Exchange Platform. Toevallig werd deze week de eerste transactie via dit platform in Chinese yuan [afgehandeld](#). Het Franse TotalEnergies verkocht 65.000 ton vloeibaar gas afkomstig uit Qatar aan het Chinese energiebedrijf CNOOC.

Ook werd deze week bekend dat China en Brazilië onderling in lokale valuta willen afrekenen, in plaats van Amerikaanse dollars te gebruiken. Het Zuid-Amerikaanse land, dat in het verleden vooral op de Verenigde Staten en Europa gefocust was, drijft sinds 2009 het meeste handel met China. En China is met meer dan een vijfde van de totale export niet alleen de belangrijkste afzetmarkt voor Brazilië, maar ook is het een belangrijke investeerder. Van alle Zuid-Amerikaanse landen doet China de meeste investeringen in Brazilië.

In januari 2023 bereikten de twee landen al een akkoord om in hun eigen valuta af te rekenen, maar de deal werd pas aangekondigd na een hoogwaardig zakelijk forum tussen China en Brazilië in Beijing. De huidige Braziliaanse president Luiz da Silva heeft de banden met China versterkt na een periode van gespannen betrekkingen onder zijn voorganger Jair Bolsonaro, die anti-China-retoriek gebruikte tijdens zijn campagne en ambtstermijn.

Conclusie

Zoals we eerder op Geotrendlines en in ons boek '[Van Goud tot Bitcoin!](#)' al schreven, is de opkomst en ondergang van wereldmachten een fenomeen van alle tijden. Een fenomeen dat van enige afstand bezien zelfs een cyclisch verloop kent, zoals Eric Mecking onlangs in [deze analyses](#) heeft beschreven. En hoewel wij vanuit een Westerse blik naar de wereld kijken, dan nog zou het naïef zijn om te veronderstellen dat deze hegemonie onder leiding

van de Verenigde Staten het eeuwige leven heeft. Vanuit een breder perspectief bezien is ook de Westerse dominantie, die halverwege de achttiende eeuw begon met de Industriële Revolutie, en waar de dominantie van de VS na de Tweede Wereldoorlog uit is voortgekomen, een tijdperk dat uiteindelijk weer plaats zal maken voor een ander tijdperk.

De oorlog in Oekraïne, die iets meer dan een jaar geleden begon, markeert het begin van het einde van een lang tijdperk van Westerse overheersing. Het lukt de Verenigde Staten en haar Europese bondgenoten niet om Rusland haar wil op te leggen. En ook de strategie om Rusland te isoleren, blijkt niet te werken. Integendeel, een jaar na de oorlog kunnen we concluderen dat de sancties vooral de Verenigde Staten en Europa zelf isoleren van de rest van de wereld.

Zoals we eerder al schreven weet Rusland de opbrengsten van haar energiebronnen heel goed elders te verkopen. Volgens de laatste cijfers exporteert het land nu minstens zoveel ruwe olie en brandstoffen als voor de invasie in Oekraïne, terwijl ze daarbij op economisch en technologisch vlak in China een sterke bondgenoot heeft gevonden. Westerse bedrijven die uit Rusland vertrekken maken plaats voor Chinese concurrenten. En de internationale ambities van de euro? Die zijn door het besluit om valutareserves van Rusland te blokkeren in ieder geval voorlopig en hoogstwaarschijnlijk zelfs definitief om zeep geholpen.

In de Westerse dominantie ligt een zeker gevoel van superioriteit van Westerse normen en waarden, ook al zijn die normen door de tijd heen steeds verder vervaagd, verschoven en verlaagd, zoals: de vele oorlogen die de Verenigde Staten en haar Europese bondgenoten hebben gevoerd en gesteund in het Midden-Oosten, de steun van Westerse landen aan bondgenoten die zich schuldig maken aan schending van mensenrechten en de toenemende ondermijning van vrije markteconomie door sancties (Russische olie en brandstoffen), importheffingen (Inflation Reduction Act) en exportrestricties (druk op ASML om geen geavanceerde chipmachines aan China te leveren). Dit heeft in de rest van de wereld veel kwaad bloed gezet.

De Westerse beschaving, die met principes als vrijheid en democratie ooit een bron van inspiratie was voor de rest van de wereld, vervalt meer en meer richting een technocratisch en totalitair systeem dat op geregelde tijden en op verschillende terreinen met dubbele standaarden meet. Het is tekenend voor de ontkeningsfase waarin de Westerse wereld zich bevindt. In plaats van daartegen te vechten zouden Europese landen hun positie ten opzichte van de Verenigde Staten, Rusland en China kunnen heroverwegen en juist pogingen moeten ondernemen om meer samen te werken met de opkomende machten in het Oosten. Gebeurt dat niet, dan is de kans groot dat deze machtsverschuiving gepaard zal gaan met conflicten, oorlogen en een aanzienlijk verlies van welvaart in Europa.

Lees ook:

- [Alles beweegt cyclisch: de cyclus van oorlog en vrede \(Deel 10\)](#)
- [Globalisering ten einde, verschillende machtsblokken op komst](#)
- [China uit felle kritiek op VS: "Amerikaanse hegemonie en haar gevaren"](#)
- [Na Rusland gaat ook China de strijd met de VS aan](#)
- [De wereld staat op een historisch kantelpunt](#)
- [Van petrodollar naar petroyuan?](#)

Frank Knopers

Frank Knopers studeerde bedrijfswetenschappen aan de Universiteit Twente in Enschede en behaalde een Master in Financial Management met een onderzoek naar de effectiviteit van waardebeleggen (value investing) in Nederland. Sinds het uitbreken van de financiële crisis is Frank zich gaan verdiepen in het geldsysteem en de goudmarkt.

[Lees alles van Frank Knopers »](#)

GELD

Opkomst en ondergang van de dollar als reservemunt

5 maart 2023

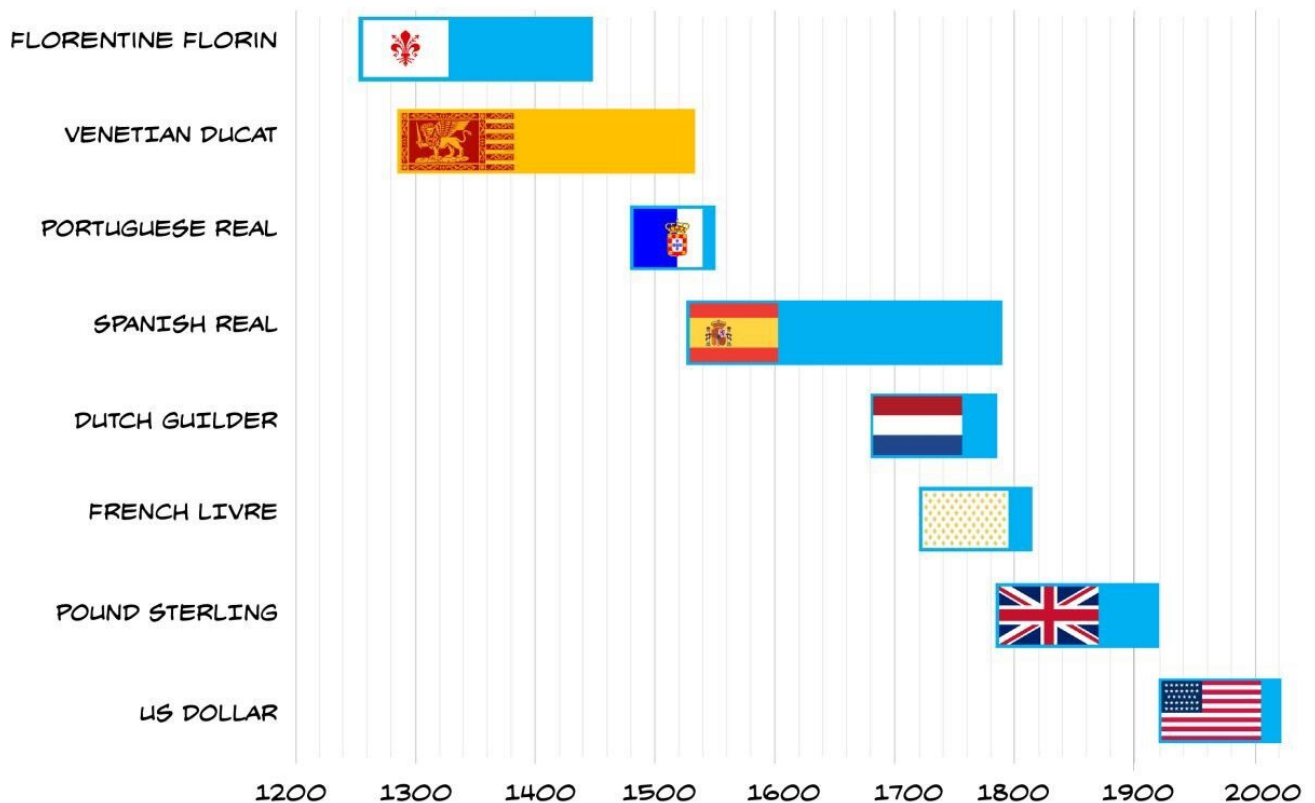
Door Sander Boon

Landen die veel Amerikaanse staatsleningen bezitten hebben een probleem. Een alternatief is niet makkelijk te vinden, maar aanhouden van deze schuld gaat leiden tot grote verliezen. Bijna tachtig jaar na de introductie van de dollar als wereldreservevaluta staan we namelijk aan de vooravond van de onttroning ervan.

De opkomst en teloorgang van deze reservestatus is sneller gegaan dan die van andere reservevaluta in de wereldgeschiedenis. De dollar is na de Tweede Wereldoorlog koning der

valuta geworden door economische en geopolitieke kracht van de VS. Het verval zet nu echter in, omdat de Amerikaanse beide tanende zijn. Velen kijken naar China als het land dat het monetaire stokje van de VS wil overnemen. Maar is dat ook de rol die China wil gaan vervullen? Dat is nog maar de vraag.

Major reserve currencies since 1250

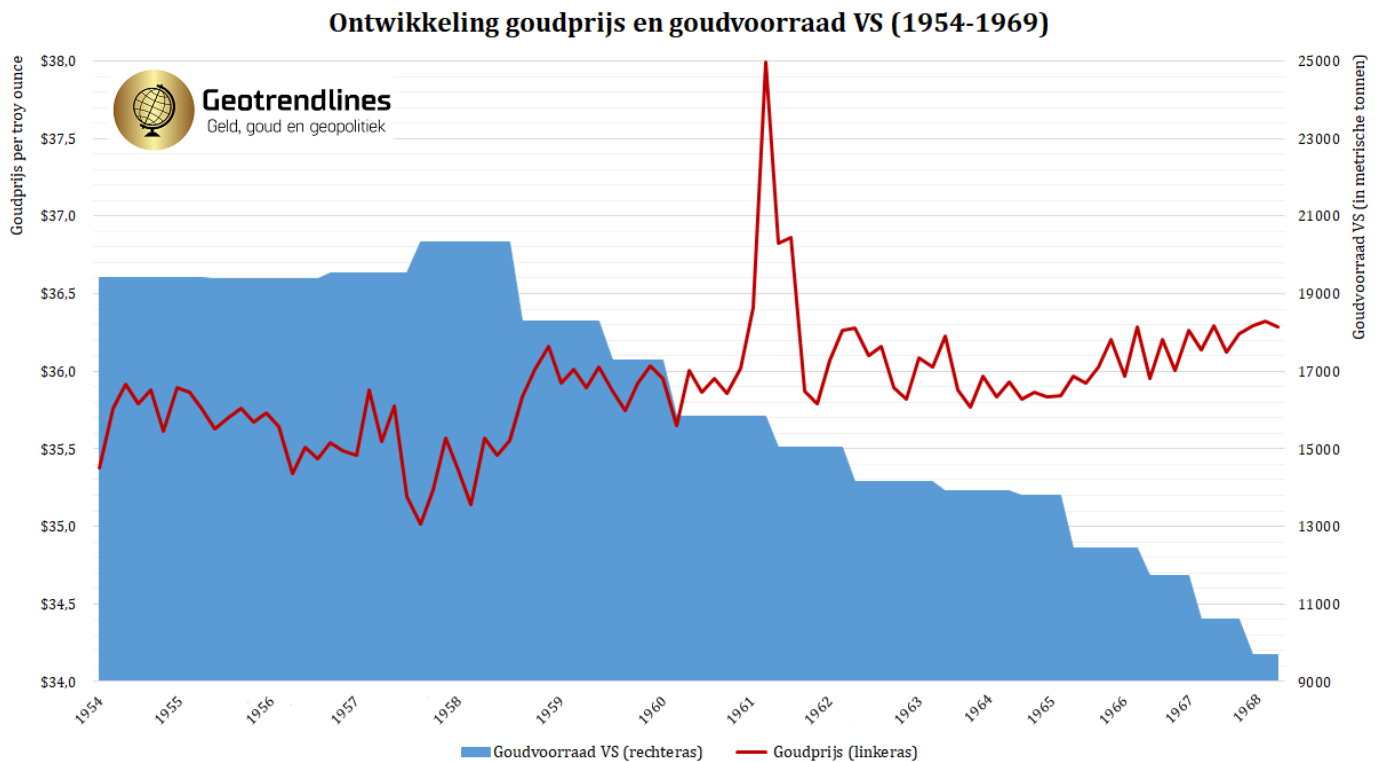

Opkomst en ondergang van dominante wereldvaluta door de eeuwen heen (Bron: Eeagli)

Triffin dilemma

Al in de jaren vijftig van de vorige eeuw waarschuwde de Belgisch-Amerikaanse econoom [Robert Triffin](#) voor het verlies van vertrouwen in de dollar als reservevaluta. Hij signaleerde dat er een paradox lag besloten in het voeren van een reservevaluta, indien men deze met een vaste prijs zou koppelen aan goud. Een groeiende wereldeconomie had immers behoefte aan steeds meer dollars, terwijl de Amerikaanse goudvoorraad als tegenwaarde van alle dollars in omloop niet dezelfde groei kon laten zien. Dit zou onvermijdelijk leiden tot een vertrouwensverlies in de waarde van de dollar, aldus Triffin. De koppeling aan goud zou vroeg of laat onhoudbaar worden. Deze paradox is bekend geworden als het 'Triffin-dilemma'.

Snel oplopende Amerikaanse begrotingstekorten versnelden de dollarcrisis die door Robert Triffin was voorzien. Eind jaren zestig sloegen de overheidsfinanciën van de VS uit het lood omdat er veel dollars werden uitgegeven aan het opbouwen van een welvaartsstaat en het voeren van een dure oorlog in Vietnam. De wereld werd overspoeld met dollars. Steeds meer particulieren en Europese centrale banken wantrouwden de waarde van de dollar en wisselden die in voor goud. De bodem van de kluis van de Amerikaanse centrale bank kwam in zicht.

De Amerikaanse goudvoorraad halveerde in tien jaar tijd (Bron: Van Goud tot Bitcoin!)

In 1971 ontkoppelde President Richard Nixon de vaste koers tussen de dollar en goud. De Amerikaanse overheid verbrak de belofte om dollars om te kunnen wisselen voor goud. Hadden de Verenigde Staten vastgehouden aan hun belofte, dan was ook de resterende Amerikaanse goudvoorraad van 8.133 ton uiteindelijk opgevraagd door andere centrale banken.

Olie

De ontkoppeling leidde echter niet tot een acute mondiale valutacrisis, zoals dat eerder in 1931 wel gebeurde. De geopolitieke macht van de VS was op dat moment, op het hoogtepunt van de Koude Oorlog, nog groot genoeg om het gebruik van de dollar te bestendigen. Steun voor de dollar kwam ook toen er in 1974 een deal werd gesloten tussen Saoedi-Arabië en de VS. In ruil voor veiligheidsgaranties van de VS zouden de Saoedi's voortaan olie afrekenen in Amerikaanse dollars.

Andere olie-exporterende landen volgden en de door olie-export verdiende 'petrodollars' werden 'gerecycled' in het mondiaal opererende banksysteem. Dat gebeurde vooral via banken in de 'City of London', buiten de jurisdictie van de Verenigde Staten. Dit geld werd weer uitgeleend aan bedrijven wereldwijd en zo kreeg de vanaf eind jaren vijftig ontwikkelde offshore eurodollar markt een enorme impuls, zoals ik uitgebreid beschrijf in het boek [Van Goud tot Bitcoin!](#)

Van Goud tot Bitcoin!

De mondiale kapitaalmarkt groeide fors. Dat kwam goed uit, want in de jaren zeventig hadden overheden, de Amerikaanse voorop, veel geld nodig om aan hun sociale en militaire verplichtingen te kunnen voldoen, terwijl de belastinginkomsten door een stagnerende wereldeconomie daalden. Om nog meer financiële armslag te krijgen werd begin jaren tachtig onder leiding van de VS gekozen voor vergaande deregulering van de mondiale kapitaalmarkt.

Cruciaal hierbij is de rol die Amerikaanse staatsleningen in de mondiale financiële sector zijn gaan spelen. Medio jaren tachtig werd de Bank for International Settlements verzocht de regels voor banken te stroomlijnen. De 'Basel Committee on Banking Supervision' stak de koppen bij elkaar en in 1988 werd besloten leningen op bankbalansen te voorzien van een risicoweging. Staatsleningen van kredietwaardige landen kregen een risicoweging van nul procent, wat betekende dat ze als 'risicovrij' werden bestempeld.

Lees ook:

- [Opkomst ongereguleerde geld- en kapitaalmarkt](#)
- [Van goud naar klatergoud: staatsleningen als 'veilig' onderpand](#)
- [Van petrodollar naar petroyuan?](#)

Onderpand

Mondiaal opererende banken gebruikten begin jaren negentig steeds vaker staatsleningen als onderpand bij financiële transacties, de Amerikaanse voorop. Voor overheden was dit gunstig. Bijkomend effect van de gunstige risicoweging door de BIS was namelijk dat het voorzag in een grote en stabiele vraag naar staatsleningen. En dat gaf overheden meer financiële armslag om beleidsdoeleinden te behalen, ze konden makkelijker en goedkoper lenen op de kapitaalmarkt.

Sindsdien zijn overheden vergaand vervlochten geraakt met de mondiale financiële sector. Ze hebben een centrale maar ook ontransparante positie gekregen. Want waar houdt de staat op en begint de vrije markt? Toch pakte deze vervlechting aanvankelijk niet negatief uit. Integendeel...

Lees ook:

- [Hebben we een democratische dictatuur, via de financiële achterdeur?](#)
- [Vervlechting overheid en grootkapitaal tast samenleving aan](#)

Begin jaren negentig waren alle ingrediënten aanwezig om een geldbubbel van ongekeende proporties op te blazen. De mondiale dollarmarkt werd verdiept en verbreed. De Amerikaanse staatslening werd het referentiepunt van waarde. Geholpen door de val van de Berlijnse muur eind 1989, het einde van de Koude Oorlog in 1990 en de ongekeende technische mogelijkheden van de ICT-revolutie ontstond er bij consumenten en bedrijven een groot vertrouwen in de toekomst.

Aandelen, obligaties, commercieel vastgoed, huizen en grondstoffen, alles groeide sinds de jaren negentig. Wereldwijd. Financiële bubbels die in het verleden lokaal waren of slechts in één enkele beleggingscategorie - zoals tulpen of aandelen - werden nu mondiale en seriële bubbels.

Arrogantie

De schulden die overheden, bedrijven en huishoudens maakten om die snelle groei te financieren liepen ook razendsnel op, maar dit werd mogelijk gemaakt door waardeestijging

van het onderpand, groeiende werkgelegenheid en steeds hogere winsten. Het werd steeds gemakkelijker en goedkoper om geld te lenen, omdat er veel vertrouwen was in de groei van de economie.

In het westen groeide de dienstensector, terwijl de industriële capaciteit naar Azië verdween. Deze trend werden misschien wel opgemerkt door de westerse politieke en bestuurlijke elites, maar bijna niemand zag daarin een risico. Westerse regeringsleiders keken met een economische bril naar deze golf van outsourcing en zagen geen reden om zich zorgen te maken over hun economische soevereiniteit. Er vormde zich een mondiale technocratische elite die zich op afstand van nationale electoraten ging ontfermen over transnationaal beleid. Globalisering en economische groei dreven geopolitieke conflicten naar de achtergrond.

De VS kregen door de centrale rol en het intensieve gebruik van Amerikaanse staatsleningen buitengewoon veel geopolitieke macht. Deze trend is voor de meeste politicologen en economen, vanwege de complexiteit van de materie, onderbelicht gebleven. De VS hebben hierdoor buitensporig veel invloed gekregen op maatschappelijk, economisch en geopolitiek terrein.

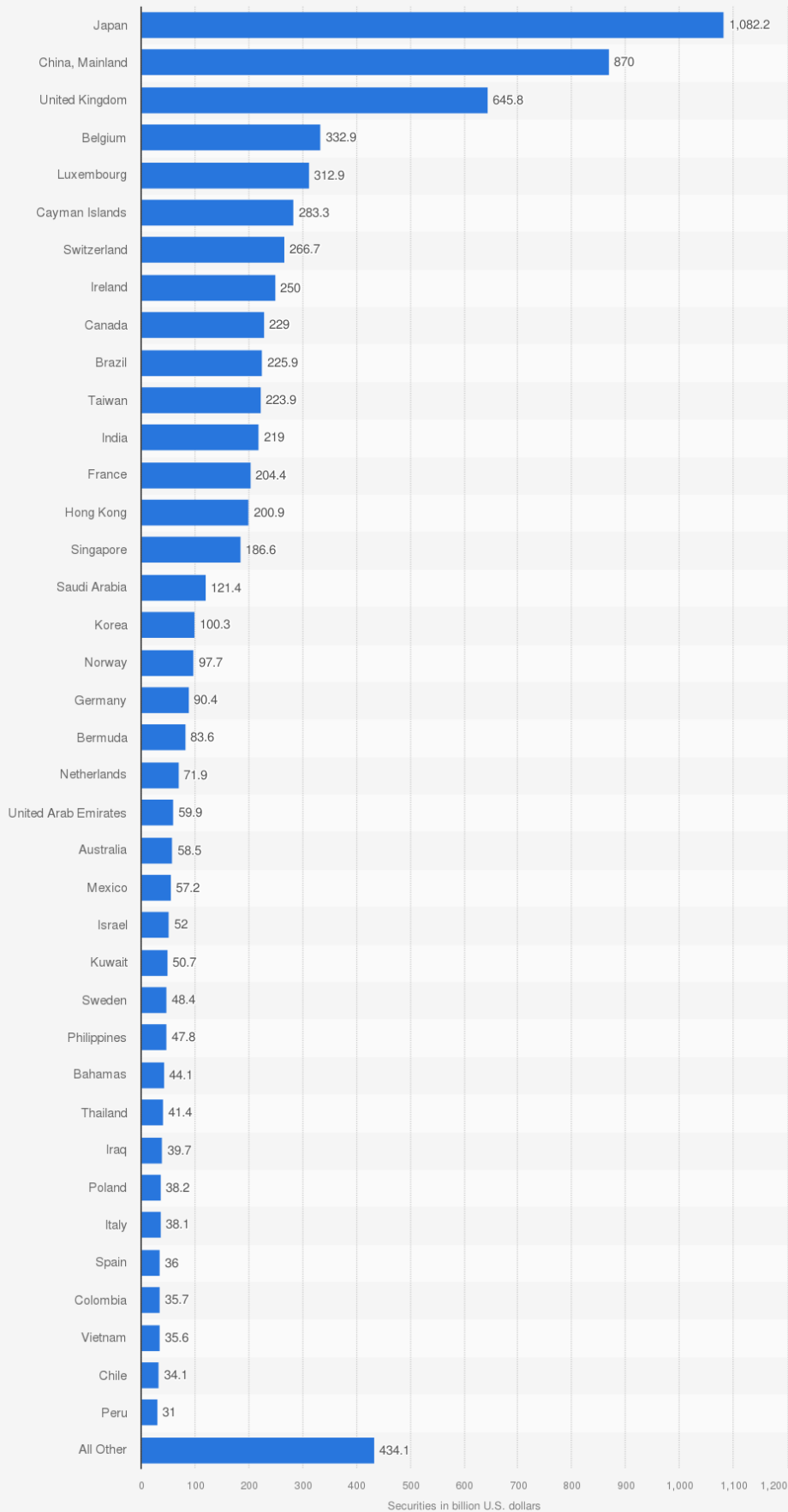
Benjamin Braun, politicoloog bij het gezaghebbende Max Planck Instituut in Duitsland stelt:

“Omdat staatsschuld door private banken wordt gebruikt als basis voor krediet, speelt zij een centrale rol in de handelwijze van private partijen. Om die reden is staatsschuld lange tijd een vruchtbaar medium geweest voor staatsinterventie in de private economie, van vitaal belang voor het monetaire beleid en, uiteindelijk, de macht van de Staat.”

Consequenties

De Amerikaanse macht en schuldpositie, gestut door de centrale rol van de Amerikaanse staatslening, is echter niet vrijblijvend en zonder consequenties. Het heeft het Triffin-Dilemma weer op de monetaire agenda gezet. Nu echter op een gevaarlijker manier dan in de jaren zestig. De Amerikaanse overheid moet schulden blijven maken om het mondiale financiële systeem te kunnen voorzien van kwalitatief hoogwaardig onderpand. Wordt de staatsschuld echter te hoog, dan kan een vertrouwenscrisis ontstaan die verstrekkende consequenties heeft. Ontstaat in deze markt een vertrouwenscrisis, dan volgt subiet een mondiale economische depressie die die van de jaren dertig zal doen verbleken.

Major foreign holders of United States treasury securities as of November 2022 (in billion U.S. dollars)

Sources
Federal Reserve; US Department of the Treasury
© Statista 2023

Additional Information:
United States; November 2022

Welke landen bezitten de meeste Amerikaanse staatsobligaties (Bron: Statista)

Amerikaanse staatsleningen

Hoewel het risico van het aanhouden van Amerikaanse staatsleningen snel groter wordt, is het voor landen die er veel van in hun bezit hebben – zoals Japan en China - vrijwel onmogelijk om er snel vanaf te komen. Er is net als in de jaren zeventig nog steeds geen volwaardig alternatief voor de dollar. De euro zou een alternatief kunnen zijn, maar heeft nog altijd een gefragmenteerde kapitaalmarkt die de ECB met allerlei noodgrepen bij elkaar probeert te houden. Ook blijkt de euro [politiek risico](#) met zich mee te brengen.

Bovendien staat een deel van de Amerikaanse staatsleningen als bezitting op de balans van centrale banken, waardoor het ook onderpand vormt van het geldsysteem van veel andere landen.

Het is dus niet eenvoudig om van de dollar af te komen. Rusland probeert het al sinds 2014, maar had eind februari 2022 nog wel vele miljarden aan tegoeden die konden worden bevroren door de VS. Landen zoals Iran, China en Saoedi-Arabië hebben aangekondigd dat ze handel willen gaan drijven met hun eigen valuta, maar zolang handelscontracten van grondstoffen in de wereldmarkt worden berekend in dollars zal de valuta dominant blijven. Steeds meer centrale banken kopen dan ook fysiek goud. De goudvoorraden zullen ten tijde van een dollarcrisis waarschijnlijk sterk in waarde stijgen, waarmee het gat op de balans kan worden opgevuld.

Lees ook:

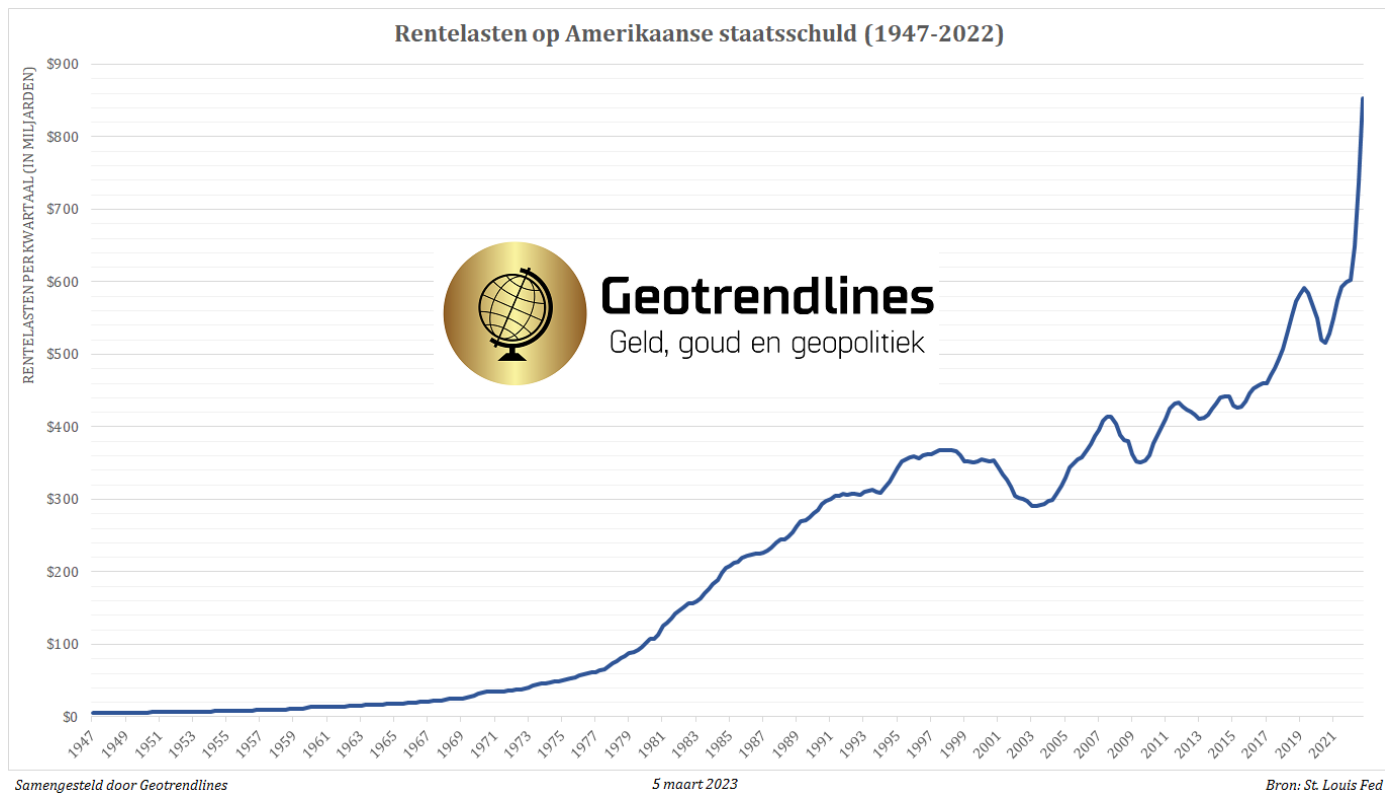
- [Klaas Knot hint naar herwaardering goudvoorraad](#)
- [Vormt verslechtering balans centrale banken een gevaar?](#)

Prijsinflatie

De VS maken steeds meer schulden om de economie gaande te houden en de geopolitieke macht te behouden. Dat gebeurt nu echter in een tijd van aanhoudend hoge prijsinflatie. De kapitaalmarktrente is hierdoor al zo hoog gestegen, dat het pijn begint te doen. Als de rente nog verder stijgt, zullen de VS meer moeten gaan lenen om alleen al de rentelasten te kunnen betalen. Op het moment van schrijven betaalt de VS meer dan 4% rente [over de hele curve](#), dus voor leningen met looptijden van 1 maand tot 30 jaar.

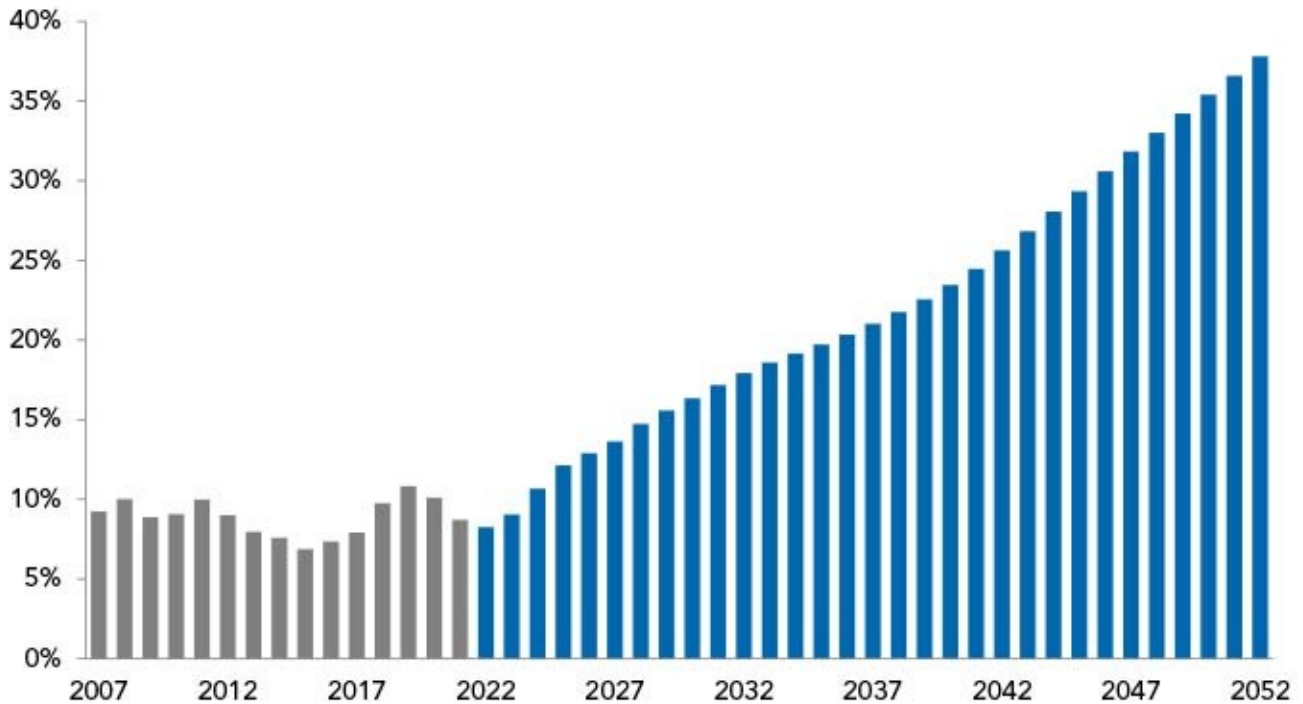
Er kan dus een destructieve schuldspiraal ontstaan: meer schulden, hogere rente, ruimer begrotingstekort, meer schulden, hogere rente, enzovoort. De geschiedenis leert dat beleggers in deze situatie staatsleningen uiteindelijk massaal in de uitverkoop doen. Dit is het moment dat vermogen uit staatsobligaties richting tastbare zaken zal vluchten, zoals

edelmetalen. De valutacrisis, die de Verenigde Staten in 1971 nog voor zich uit konden schuiven door hun geopolitieke macht, staat dan voor de deur.

Rentelast op Amerikaanse staatsschuld schiet omhoog (Bron: St. Louis Fed)

NET INTEREST (% OF REVENUES)

SOURCE: Congressional Budget Office, *The Budget and Economic Outlook: 2022 to 2032*, May 2022.

© 2023 Peter G. Peterson Foundation

PGPF.ORG

Rentelasten VS zijn in 2052 naar schatting 40% van de begroting (Bron: Peter G. Peterson Foundation)

China?

China weet wat de achilleshiel is van de geopolitieke macht van de VS: de dollar als reservevaluta en de staatslening als kern van het mondiale financiële systeem. Het streeft dan ook naar geopolitieke invloed die is geschoeid op een andere leest. Al in 2009 werd het idee hiervoor aangedragen door de toenmalige voorzitter van de Chinese centrale bank, Zhou Xiaochuan, in zijn lezing *'Reform the international monetary system'*.

China weet dat een mondiale gemeenschap van soevereine staten alleen kan floreren als het niet wordt gegijzeld door een geldsysteem dat is gebaseerd op de valuta van één land. In die zin ligt het niet voor de hand dat China het Triffin-dilemma van de Verenigde Staten en de Amerikaanse dollar wil overnemen. Ze zullen eerder opteren voor een systeem waarin een mandje van valuta een rol zal spelen of waarin digitaal centralebankgeld gedekt door goud een grotere rol zal vervullen.

Sander Boon

drs. Sander Boon is politicoloog. Hij is een gedreven politiek-economisch en monetair analist die verder kijkt en dieper graaft en daardoor vaak verborgen verbanden ontdekt. Hierdoor heeft hij een unieke kijk op sociaal-maatschappelijke, politiek-economische en monetaire trends en ontwikkelingen.

[Lees alles van Sander Boon »](#)

GEOPOLITIEK

Na Rusland gaat ook China de strijd met de VS aan

27 februari 2023

Door Sander Boon

Het onder Chinese ambassades verspreide document '[US Hegemony and its perils](#)' - afgelopen week door Geotrendlines [integraal vertaald en gepubliceerd](#) - is een niets verhullende aanval op de hegemoniale positie van de VS. Nog nooit kwam China zo scherp uit de hoek. Normaal behandelt het land geopolitieke beslommingen met fluwelen handschoenen en probeert ze niet teveel aandacht op zich te vestigen.

Het document werd een dag voor de belangrijke jaarlijkse '[State of the Union](#)' [speech](#) van de Russische President Vladimir Poetin gepubliceerd op de website van het Chinese Ministerie van Buitenlandse Zaken. Bovendien werd tijdens het bezoek van Wang Yi, directeur van het

belangrijke Chinese bureau voor buitenlandse politiek, aan President Poetin duidelijk dat de banden tussen Rusland en China nog nooit zo hecht zijn geweest als heden ten dage. Waarom zijn de banden zo hecht? En waarom komt China nu met de opmerkelijke harde kritiek op de positie van de VS? Wat beoogt China hiermee te bereiken?

De geopolitieke polen zijn gedraaid. Tijdens de Koude Oorlog was er sprake van westers pragmatisme dat stond tegenover een ideologisch bevlogen Sovjet-communisme. De Sovjetideologie zorgde voor een verkrampde inschatting van de eigen (geo)politieke positie en dat resulteerde in 1991 in de val van de Sovjet-Unie. In onze huidige tijd is ons eigen politieke bestel ideologisch bevlogen en staat het westen tegenover een pragmatisch Eurazië. Kijken we naar het schouwspel, dan lijkt het erop dat de VS een verkrampde inschatting maakt van de eigen positie in de wereld. Rusland en China hebben de handen ineen geslagen en strijden nu tegen een hegemoniale VS.

Thucydides

In het westen wordt China gezien als de uitdager van de macht van de VS, soms zelfs als bedreiging voor de huidige wereldorde onder leiding van de Verenigde Staten. Als China zich ook echt als uitdager gaat opstellen, dan is dat vanuit het Amerikaanse perspectief gezien potentieel gevaarlijk voor de wereldvrede. Als een opkomende macht een macht in verval dreigt te overvleugelen, is de kans zeer groot dat een gewapend conflict zal volgen. Twaalf van de zestien vergelijkbare confrontaties in de afgelopen 500 jaar draaiden uit op een conflict. Deze dynamiek heeft een naam gekregen: *'De valstrik van Thucydides'*. Thucydides was een Atheense legeraanvoerder en historicus die leefde van ca. 455 tot 400 voor Christus. Hij schreef over de strijd tussen Athene en Sparta: *"It was the rise of Athens and the fear that this instilled in Sparta that made war inevitable."*

In zijn boek *'Destined for War'* betoogt de Harvard-geleerde Graham Allison dat de valstrik van Thucydides de beste lens is om het meest pregnante vraagstuk van de huidige geopolitieke tijd te duiden, namelijk de oplopende spanningen tussen de VS en China. Het door China gepubliceerde document *'US Hegemony and its Perils'* is een regelrechte aanval op de geopolitieke positie van de VS. Het is een eerste schot voor de boeg en kan worden opgevat als een schriftelijke verklaring voor het begin van een oorlog tegen de Verenigde Staten. Toch is het nog maar de vraag of China naar een frontale aanval zal toewerken. Want de VS worden niet alleen op geopolitiek gebied, maar ook op een aantal andere vlakken tegengewerkt. Het hoeft misschien helemaal niet tot een groot geopolitiek conflict te komen om de VS tot een wat bescheidener speler in de wereldorde te doen transformeren.

Vietnam

Om te beginnen is er in de VS nu al sprake van een interne politieke en maatschappelijke strijd die het land van binnenuit verzwakt en verdeelt. Zelfs een burgeroorlog is niet meer uit te sluiten. Bovendien is er, net als elders in de westerse wereld, sprake van een steeds grotere kloof tussen het technocratisch leiderschap en de eigen bevolking. De lange periode dat de VS macht uitoefenden op de rest van de wereld heeft gezorgd voor de groei van een ambtelijk-bureaucratisch apparaat dat is losgezongen van de werkelijkheid. De belangrijke rol van de dollar en de Amerikaanse staatslening in het mondiale financiële systeem heeft de VS ongekende financiële armslag gegeven. Het financierde zowel een binnenlandse welvaartsstaat als een internationale politiemacht die de knelpunten in internationale vaarroutes bewaakte. Bovendien hield het tot nu toe de bijna 800 wereldwijd verspreide militaire bases op de been.

Onderzoeker Barbara Tuchman schreef in 1984 het boek *'The March of Folly: From Troy to Vietnam'*, waarin ze vier politieke drama's beschreef die laten zien hoe een politieke elite blind kan worden voor kritiek en desastreus beleid tegen alle logica in doorzet. Tuchman beschrijft de paradox van een overheidsbeleid dat (onbedoeld) steeds meer tegenover het eigen belang komt te staan. De volgende drie quotes uit dit boek zijn ook in onze tijd toepasbaar op het buitenlands beleid van de VS:

" [1] "Een verschijnsel dat door de hele geschiedenis heen opvalt, ongeacht plaats of periode, is het streven van regeringen naar beleid dat in strijd is met hun eigen belangen. Het lijkt erop dat de mensheid een slechtere prestatie levert met regeren dan met bijna elke andere menselijke activiteit. Op dit gebied is wijsheid, die kan worden gedefinieerd als de uitoefening van een oordeel op basis van ervaring, gezond verstand en beschikbare informatie, minder werkzaam en meer gefrustreerd dan het zou moeten zijn. Waarom handelen bekleders van hoge ambten zo vaak in strijd met de richting die de rede aangeeft en het verlichte eigenbelang? Waarom lijken intelligente mentale processen zo vaak niet te functioneren?"

[2] "De dwaasheden die het verlies van de Amerikaanse deugdzaamheid na Vietnam hebben veroorzaakt, beginnen met een voortdurende overreactie, in de uitvinding van bedreigde nationale veiligheid, de uitvinding van vitaal belang, de uitvinding van een verbintenis die snel een eigen leven ging leiden."

[3] "De dwaasheid bestond niet in het nastreven van een doel in onwetendheid over de hindernissen, maar in het volharden in het nastreven van het doel ondanks het zich opstapelende bewijs dat het doel onbereikbaar was, en het effect onevenredig aan het

Amerikaanse belang en uiteindelijk schadelijk voor de Amerikaanse samenleving, reputatie en beschikbare macht in de wereld."

Verzwakt

Vietnam heeft laten zien dat de VS in staat en bereid zijn een oorlog die geen logica meer had te laten voortduren. Ook in het conflict tegen Rusland en China lijken de VS hun hand te overspelen. De economische en financiële oorlog tegen Rusland is als een boemerang in het eigen gezicht gevloegen. Het is duidelijk geworden dat de economische en financiële slagkracht van de VS en haar westerse bondgenoten veel minder groot is dan door hen zelf gedacht. De Russische economie is helemaal niet zo hard getroffen en zal in 2023 zelfs licht groeien. In plaats van de eerdere verwachte krimp van 2,3% voorziet het IMF nu een groei van 0,3% voor 2023. Een groei die volgend jaar zal aantrekken tot 2,1%. Eerder moest het IMF haar verwachtingen over de krimp in 2022 al naar boven bijstellen. Het westen heeft wat de sancties betreft dus een verkeerde inschatting gemaakt. Ze heeft de veerkracht van de Russische economie onderschat.

De industriële capaciteit van het westen is de afgelopen decennia op dusdanig grote schaal verplaatst naar Azië, dat ook de militaire slagkracht van het westen flink is uitgehold. Zo zijn de productieve sectoren van landen als Duitsland en Frankrijk inmiddels bijvoorbeeld kleiner dan die van Rusland. Dat komt omdat de dienstensector van beide landen ten opzichte van die van Rusland veel groter is. Met dienstverlening kun je echter geen wapens en munitie produceren. China is wat dit betreft een *powerhouse* vergeleken met de economieën van de VS en Duitsland:

Table 4. Russian Productive Sector Comparison

	PPP GDP % of world economy, 2010–19 average	Share of the productive sector in GDP points in PPP	Share of the productive sector compared to Russia
France	2.50%	0.54%	44.31%
Germany	3.50%	1.09%	90.01%
Russia	3.30%	1.21%	100.00%

Table 5. Chinese Productive Sector Comparison

	PPP GDP % of world economy, 2010–19 average	Share of the productive sector in GDP points in PPP	Share of the productive sector compared to China
Germany	3.50%	1.09%	11.45%
United States	15.70%	3.25%	34.14%
China	18.60%	9.52%	100.00%

Omvang Russische economie

Oorlog

De VS en haar bondgenoten staan er dus zwakker voor dan voor de inval van Rusland in Oekraïne werd gedacht. Het heeft Rusland en China doen beseffen dat dit het moment is om de mondiale hegemoniale positie van de VS actief te gaan bestrijden. Het is een gevaarlijke situatie, want de VS dulden vooralsnog geen tegenspraak. Zo steunde de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken Victoria Nuland een Oekraïense aanval op de sinds 2014 door Rusland ingelijfde Krim:

“ *Rusland heeft van de Krim een enorme militaire installatie gemaakt ... dat zijn legitieme doelen, Oekraïne valt ze aan, en wij steunen dat. (...) Wat de Oekraïners ook beslissen over de Krim in termen van waar ze willen vechten, enzovoort, Oekraïne zal niet veilig zijn tenzij de Krim minimaal - gedemilitariseerd is,*”

Rusland en China beseffen dit goed. Toch volharden beide landen in het benadrukken van de innige banden. Wang Yi stelde bij zijn bezoek aan Poetin dat buitenlandse inmenging geen enkel effect hierop kan hebben: *“De huidige internationale situatie is inderdaad kritiek en complex, maar de relatie tussen China en Rusland is stevig als een berg en kan de test van internationale risico's doorstaan”*. Wang en zijn Russische ambtsgenoot Nikolai Patrushev benadrukten bovendien dat ze streven naar het beoefenen van *“het ware multilateralisme,*

zich te verzetten tegen alle vormen van unilaterale intimidatie, en de democratie in de internationale betrekkingen en een multipolaire wereld te bevorderen."

Verdeeldheid

Op de G20-top te Bangalore in India kon afgelopen weekend geen overeenstemming worden bereikt over de slotverklaring. Rusland en China weigerden hun handtekening te zetten onder de veroordeling van de strijd in Oekraïne. De banden tussen Rusland en China zijn inmiddels zelfs zo sterk, dat China overweegt militaire middelen aan Rusland te leveren. Rusland stelt bij monde van de permanente vertegenwoordiger van Rusland bij de VN, Vasily Nebenzya, dat de strijd in Oekraïne moet worden opgevat als een oorlog tussen Rusland en het collectieve westen: *"Wat ons land betreft, wij zien dit alles als een oorlog met het Westen om te overleven, voor de toekomst van ons land, voor onze kinderen, voor onze identiteit."*

Lees ook:

- Globalisering ten einde, verschillende machtsblokken op komst
- China: 'Dictatuur van G7 landen is voorbij'
- Euraziatische landen versterken alliantie, wat gebeurde er in Samarkand?
- BRICS als bouwstenen voor nieuwe economische wereldorde
- De Russische oorlog tegen Oekraïne is ook een culturele en religieuze strijd

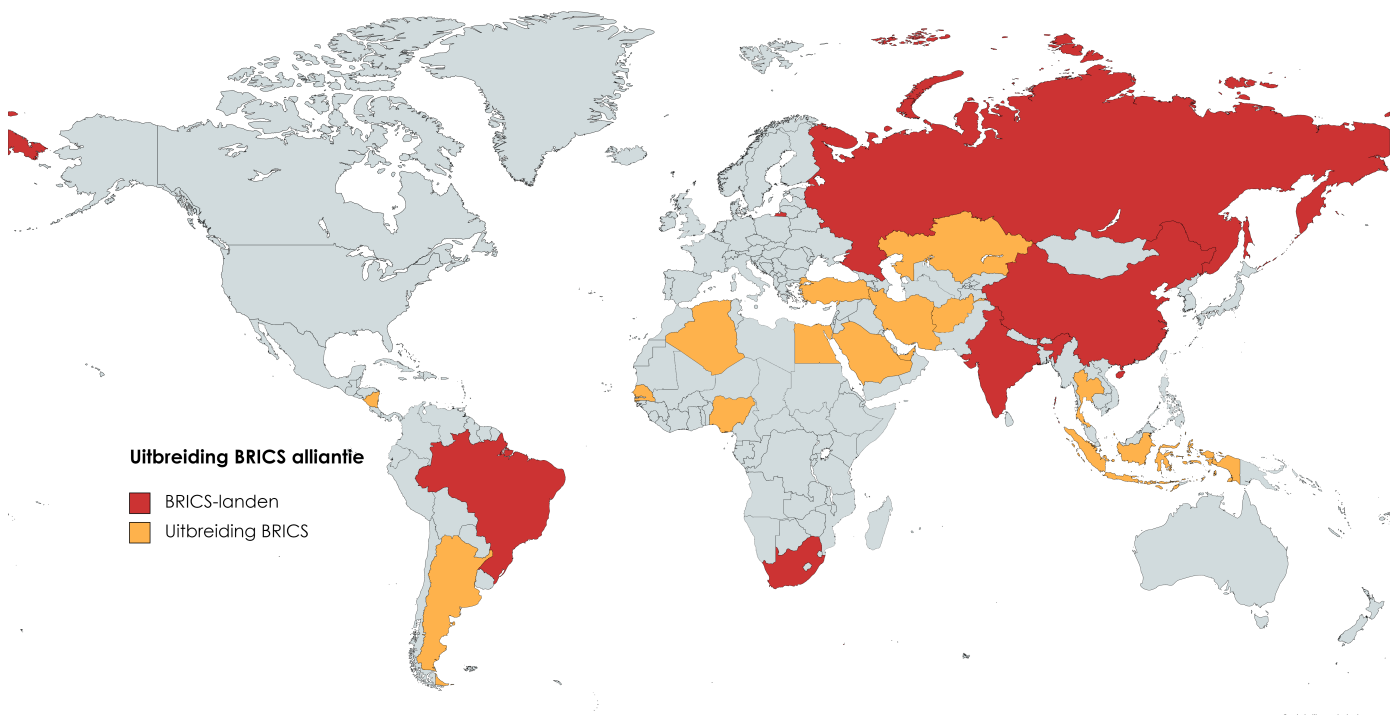
Neutraal

De economische sancties en het bevriezen van Russische dollarbezittingen door de VS hebben neutrale landen in de wereld doen inzien dat de VS er inmiddels dubieuze geopolitieke middelen inzetten om landen in de geopolitieke pas te laten lopen. In het document van het Chinese Ministerie van Buitenlandse Zaken zullen neutrale landen dingen lezen die erg herkenbaar zijn. Het doet deze landen beseffen dat ze voor een keuze staan: mee blijven gaan met een unipolaire wereld onder leiding van de VS of het ondersteunen van een multipolaire wereldorde op basis van soevereine staten die nu daadwerkelijk dichterbij lijkt. De voormalig diplomaat van het Franse Ministerie van Financiën, Agathe Demarais, ziet veel van deze landen afhaken bij de VS:

"Landen als Iran, Cuba, Syrië, Myanmar, Noord-Korea en Venezuela - en nu ook steeds meer Rusland en China, met hun grote economieën en diepe mondiale handelsnetwerken - zijn ervan uitgegaan dat de sancties voor altijd van kracht zullen blijven. En ze besluiten dat ze zich beter aan de sancties kunnen aanpassen en hun

handel naar andere landen kunnen verleggen, dan te proberen de sancties opgeheven te krijgen."

Uit onderzoek van de *European Council on Foreign Relations* blijkt ook dat er een diepe kloof is ontstaan tussen de bevolkingen van China, India en Turkije enerzijds en de bevolking in het westen anderzijds. De westerse daadkracht tegen Rusland wordt door de bevolking in deze drie landen niet gedeeld. Ook in Europa begint men nu in te zien dat de wereld is opgedeeld in verschillende machtsblokken: het westen, de BRICS-landen en de neutrale landen die vooralsnog de kat uit de boom kijken. Zij veroordelen de Russische invasie weliswaar bij stemmingsrondes van de VN, maar leggen vervolgens geen enkele sanctie op. En dat is niet vreemd, want grote delen van de wereld handelen tegenwoordig meer met Rusland en China dan met de Verenigde Staten.

Uitbreiding BRICS

In toenemende mate lijkt het daardoor onmogelijk geworden om nog tot wereldwijde overeenstemming te komen. "We zijn getuige van een tektonische verschuiving in de wereldorde die ons sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog van dienst is geweest". Dit zei Nadia Calvino, vicepremier van Spanje, tijdens de G20-top afgelopen weekend tegen verslaggevers van Bloomberg. De macht van de VS is tanende. Het land is steeds minder in staat om de wereld met machtsvertoon en diplomatie te onderwerpen aan haar regels, de 'rules based order'. Het wereldbeeld zoals we dat de afgelopen decennia gekend hebben.

Schuldencrisis

Het explosieve Chinese document komt echter niet uit het niets. China is al vanaf 2009 actief bezig met het ondermijnen van westerse instituties. In [maart 2018](#) en in [juli 2019](#) wezen we hier op Geotrendlines op de sterk toegenomen rol van China bij het uitlenen van geld aan ontwikkelingslanden. Het is een strategie geweest om de dominante positie van westerse internationale instituties te ondermijnen. Vergelijkbaar met hoe de Verenigde Staten dat decennia lang deden met kredietverlening aan armere landen via het IMF.

“ *Het IMF en met name de Wereldbank waarschuwen voor een nieuwe kredietcrisis die zal beginnen bij opkomende landen, als er niets aan hun schuldproblemen wordt gedaan. Het grote probleem is dat elke beslissing unaniem moet worden overeengekomen. En hier wringt nu de schoen. China heeft de afgelopen tien jaar een [grote positie opgebouwd](#) van leningen aan opkomende landen.*”

In november 2020 schreven we in de analyse '[China speelt cruciale rol in schuldencrisis](#)' dat China deze leningen wel eens geopolitiek zou kunnen gaan aanwenden in een strijd tegen de dominante rol van de dollar. En dat is anno 2023 precies wat China doet. De rol van het door de VS en haar westerse bondgenoten gedomineerde IMF en de Wereldbank dreigt in diskrediet te raken, omdat een weigerachtige houding van de Chinezen bij de herstructurering van schulden overeenstemming in de weg staat.

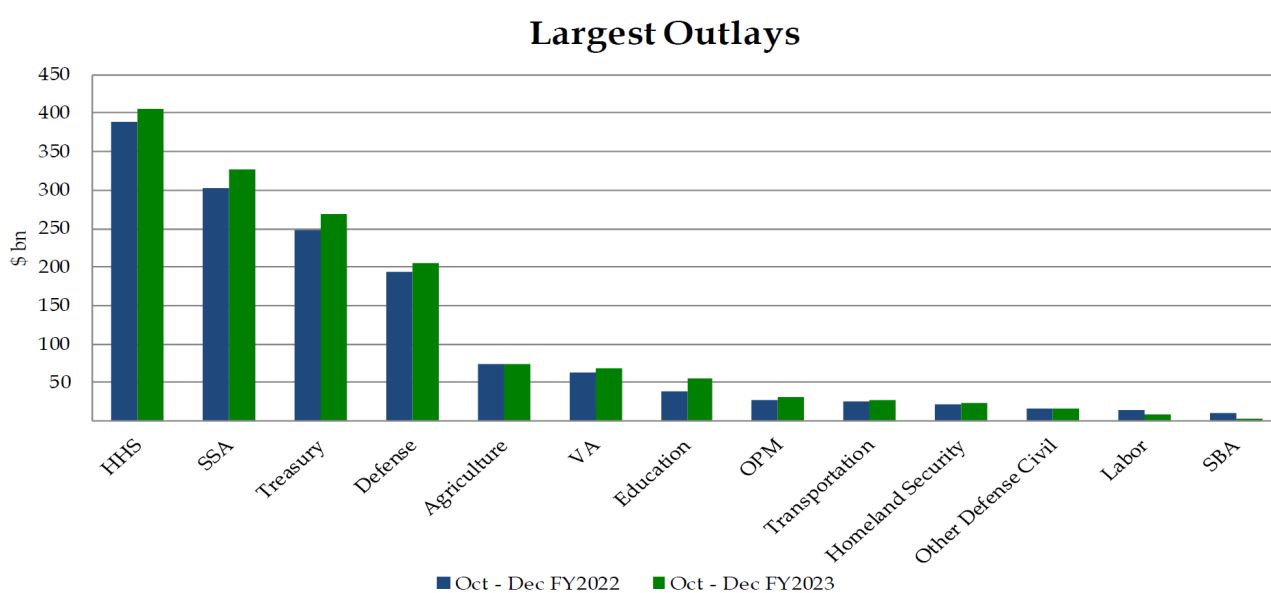
“ *Het feit dat leningen mondiaal worden gefinancierd in dollars is de kern van het probleem. China weet dit al sinds het begin van de kredietcrisis. In 2009 hield Zhou Xiaochuan, de toenmalige gouverneur van de Chinese centrale bank, een belangrijke [speech](#). Hij betoogde dat de wereld nooit meer afhankelijk mocht zijn van een financieel systeem dat is gedenomineerd in de valuta van één land. De opbouw van dollarleningen aan opkomende landen door China kan dus worden beschouwd als een bewuste strategie. In hetzelfde weekend dat de G20 vergaderde over de schulden van opkomende landen, [voorspelden](#) twee Chinese centrale bankiers dat de mondiale rol van de yuan veel belangrijker gaat worden. Door aan te sturen op een schuldencrisis in de mondiale dollarmarkt kan China dit proces versnellen. Er ligt dan een verschuiving van de geopolitieke macht in het verschiet. Zonder dat er een kogel wordt gelost.*”

China wil dat iedereen aan tafel hetzelfde wordt behandeld en evenveel moet afschrijven op de leningen. Het IMF en de Wereldbank dreigen op deze manier hun triple-A 'preferred creditor' status kwijt te raken. Het lijkt erop dat China heel goed doorziet dat het op

schulden gebaseerde westerse monetaire en financiële systeem de achilleshiel is. Valt het systeem, dan vervalt de mogelijkheid om geopolitieke macht uit te oefenen over anderen.

Zwaard

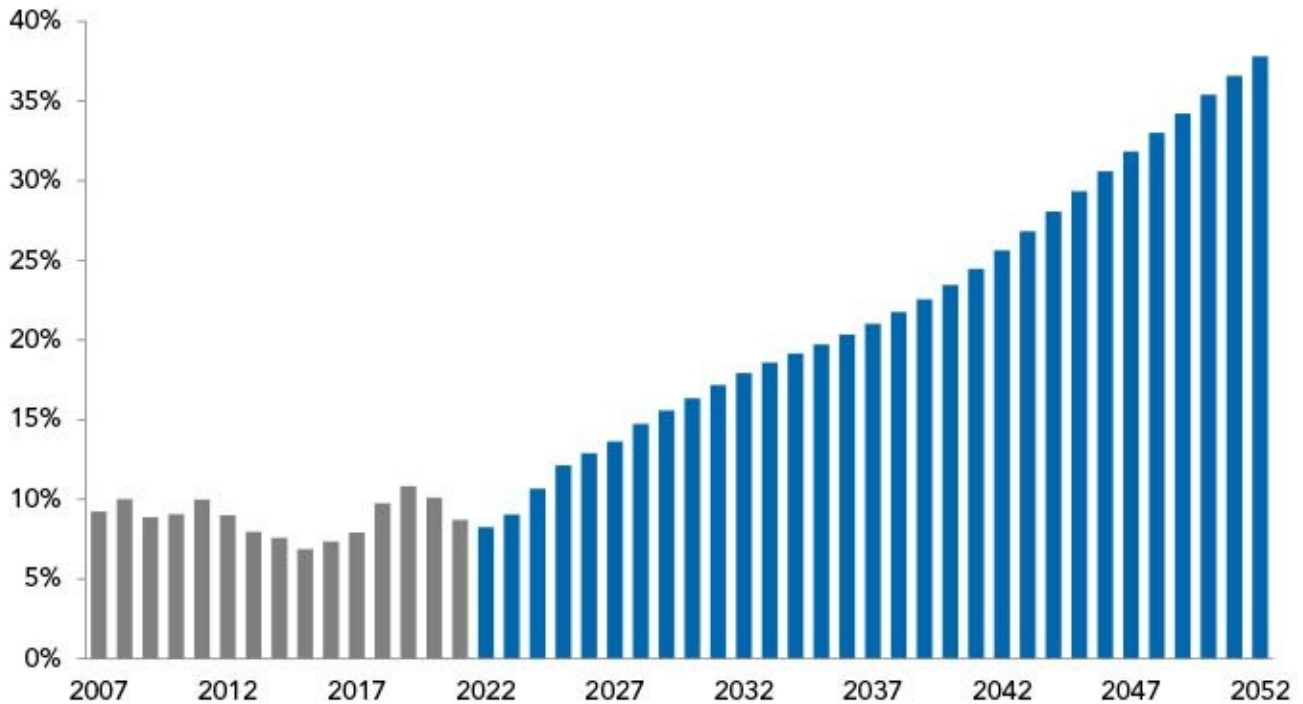
Niet alleen geopolitieke weerstand is op het pad van de VS gekomen. Ook de gestegen kapitaalmarktrente gaat zo langzamerhand flink pijn doen. In de geprognoseerde maanden oktober tot en met december dit jaar wordt al \$270 miljard aan rentelasten ingeboekt. Op jaarbasis is dit meer dan \$1 biljoen, hoger dan de defensiebegroting:

Grootste overheidsuitgaven VS

Afgelopen jaren is de staatsschuld van de VS steeds korter gefinancierd. De hogere marktrente begint dan ook sneller te bijten dan voorheen. In de komende drie jaar moet de VS de helft van haar staatsschuld herfinancieren tegen een hogere marktrente. De gemiddelde rente die de VS op dit moment over haar staatsschuld betaalt is 2,4%, terwijl de huidige marktrente al op 4,4% staat. Als de helft van de staatsschuld tegen dit hogere rentepercentage gefinancierd moet worden, dan zal de rente op de staatsschuld bijna verdubbelen. En het eind is door de aanhoudend hoge prijsinflatie nog niet in zicht.

NET INTEREST (% OF REVENUES)

SOURCE: Congressional Budget Office, *The Budget and Economic Outlook: 2022 to 2032*, May 2022.

© 2023 Peter G. Peterson Foundation

PGPF.ORG

Verwachte stijging van de rentelasten als percentage van bbp (Bron: Peter G. Peterson Foundation)

We naderen het punt dat de VS meer moeten gaan lenen om de rentelasten te kunnen betalen, het is de destructieve schuldschroef; meer schuld, hogere rente, ruimer begrotingstekort, meer schuld, hogere rente, enzovoort. Uiteindelijk ontstaat een vertrouwenscrisis bij beleggers en worden Treasuries in de uitverkoop gedaan. De Verenigde Staten zullen een toontje lager gaan zingen. Maar wellicht gebeurt dat eerder door het steeds zwaardere juk van samengestelde rente, dan door een geopolitiek conflict. Daarmee is het land in het eigen zwaard gelopen. Geopolitiek gezien kan dat een zegen blijken te zijn. Weten we de valstrik van Thucydides deze keer te vermijden?

Sander Boon

drs. Sander Boon is politicoloog. Hij is een gedreven politiek-economisch en monetair analist die verder kijkt en dieper graaft en daardoor vaak verborgen verbanden ontdekt. Hierdoor heeft hij een unieke kijk op sociaal-maatschappelijke, politiek-economische en monetaire trends en ontwikkelingen.

[Lees alles van Sander Boon »](#)

GEOPOLITIEK

De wereld staat op een historisch kantelpunt

20 januari 2023

Door Eric Mecking

In mijn [interview bij Holland Gold op vrijdag de dertiende](#) zei ik dat we nu historische tijden meemaken. Na drie decennia van globalisering volgt er nu namelijk een periode van deglobalisering. We profiteerden van goedkope goederen uit China en goedkope energie uit Rusland. Het bracht ons in Europa veel welvaart en voorspoed, maar die tijden lijken voorbij.

Nu zijn er [twee machtsblokken ontstaan](#), het Westen enerzijds met de Verenigde Staten, de Europese Unie en Japan, en het Oosten anderzijds met Rusland, China en India. Dit is historisch, want we gaan nu richting deglobalisering. Dat betekent meer inflatie en meer

geopolitieke spanningen. En dat zal de financieel-economische machtsverhoudingen in de wereld op zijn kop zetten.

WEF en IMF

En ik word op mijn wenken bediend, want deze week is in Davos de grote jaarlijkse bijeenkomst van het [World Economic Forum \(WEF\)](#) bijgewoond door in totaal ruim 2700 politici, topbestuurders van grote bedrijven, academici en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, onder wie premier Mark Rutte en enkele andere kabinetsleden. En wat blijkt, slechts één op de zes leden van het WEF is op dit moment optimistisch over de vooruitzichten voor de wereld.

Een belangrijk thema van deze bijeenkomst en dat ik ook in de podcast aanroerde, is de koopkrachtcrisis. Want uit [een onderzoek](#) van het WEF blijkt dat opiniepeilers voor 2023 en 2024 de mondiale koopkrachtcrisis door de hoge inflatie als het grootste risico beschouwen.

Enkele belangrijke instanties grijpen deze bijeenkomst van het WEF aan om met belangrijke mededelingen en waarschuwingen te komen, die geheel in lijn zijn met mijn uitspraken tijdens de podcast. Zo kondigde Kristalina Georgieva, de topvrouw van het Internationale Monetaire Fonds (IMF) in [een nieuw rapport](#) aan dat door de [deglobalisering de wereldeconomie met wel 7 procent kan krimpen](#) en dat het bbp in sommige landen zelfs met 12 procent kan dalen.

Oxfam Novib

Zo brengt Oxfam Novib, de hulporganisatie voor ontwikkelingslanden, een rapport uit getiteld [Survival of the Richest](#) dat gaat over de vermogensontwikkeling en vermogensongelijkheid in de wereld tot aan 2022. Oxfam baseert zich op vermogensrapporten van de Zwitserse zakenbank Credit Suisse en de miljardairslijst van het zakenblad Forbes.

Volgens dit rapport zijn de vermogens van de rijkste particulieren in de wereld in 2020 en 2021, tijdens de coronapandemie, naar schatting met 42.000 miljard dollar gestegen. De allerrijksten - één procent van de wereldbevolking – legden beslag op tweederde van de waardevermeerdering van alle vermogens. Dat kwam omdat de aandelenbeurzen in die twee jaren extreem goed presteerden, vooral door het beleid van de centrale banken. Die smeten afgelopen jaren met goedkoop geld om de economie zogenaamd te ondersteunen, maar

het voornaamste effect was dat het beleggen en speculeren met 'gratis' geleend geld stimuleerden. Dat heeft de beurskoersen naar recordniveaus gejaagd.

Volgens Nabil Ahmed van Oxfam is de ongelijkheid het afgelopen decennium buitengewoon sterk toegenomen en zijn er alleen maar lippendiensten bewezen aan de bestrijding van de ongelijkheid. Oftewel, we hebben er de mond vol van, maar doen er niets aan. Sterker nog, we maken de ongelijkheid alleen maar groter en erger.

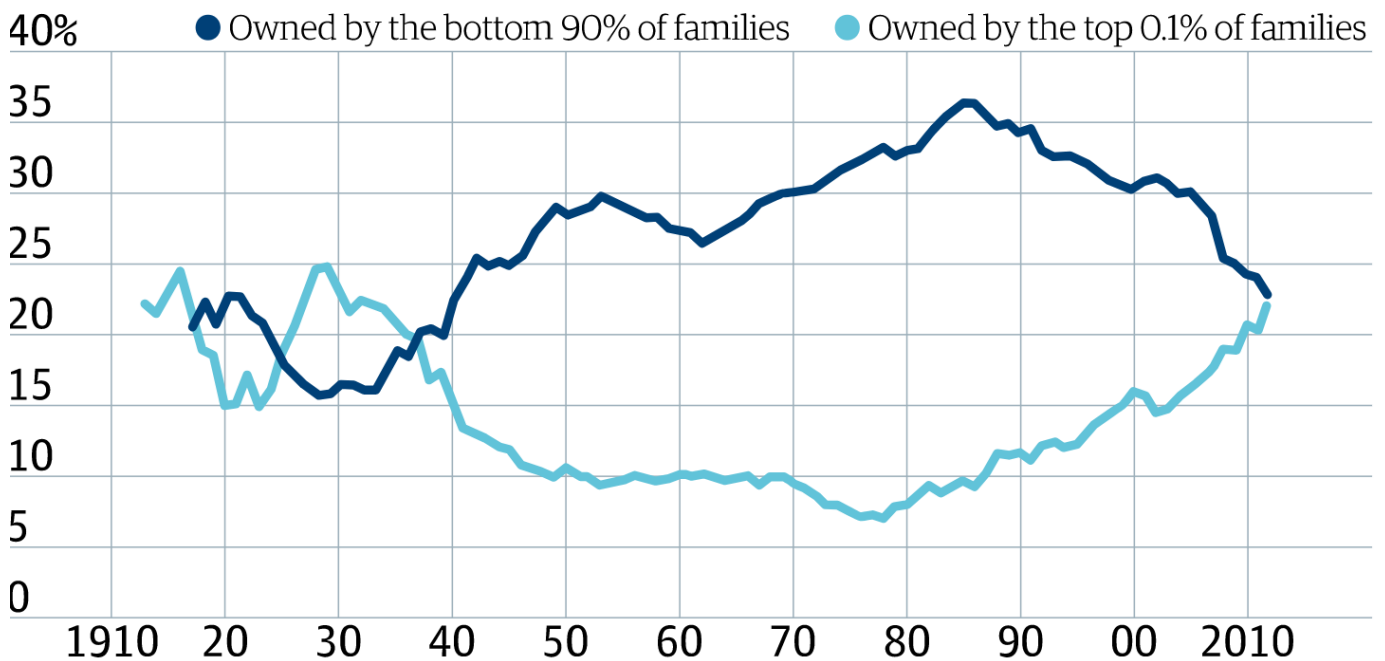
Oxfam Novib neemt de jaren 2020 en 2021 als uitgangspunt voor zijn analyse. De organisatie wil dat tussen nu en 2030 de rijkdom en het aantal superrijken wordt gehalveerd door de invoering van een extra 5 procent belasting. Wat natuurlijk wel weer een papieren tijger zal blijken te zijn waar weinig van terecht komt.

1929

Veel meer effect hebben verder dalende effectenkoersen op de vermindering van de ongelijkheid, want in 2022 zijn de beurzen al hard gedaald, wat de vermogens van vele miljardairs al flink heeft geraakt en doen slinken. De vermogensongelijkheid zou daardoor de komende jaren wel eens verder kunnen afnemen, net als in de jaren na de beurscrash van 1929. Tijdens de Grote Depressie werd bijna iedereen armer, maar verloren vooral vermogende mensen heel veel geld.

The share of total US wealth

1913-2012

SOURCE: WASHINGTON CENTER FOR EQUITABLE GROWTH

Vermogensongelijkheid werd kleiner na de beurscrash van 1929

Edelman Trust Barometer

Tenslotte verscheen de [Edelman Trust Barometer van 2023](#). Met dit onderzoek bekijkt deze organisatie elk jaar hoe het gesteld is met het vertrouwen in de wereld. Daarvoor interviewen ze 32.000 mensen uit 28 landen, waaronder Nederland. Het rapport van vorig jaar dat we bespraken kreeg als titel: [De cyclus van wantrouwen](#). De belangrijkste conclusies uit het rapport van dit jaar zijn:

- *het optimisme over de economie stort in en het aantal gezinnen dat verklaart er over vijf jaar op vooruit te gaan is gedaald van 50 procent naar 40 procent. Daarbij scoorden 24 van de 28 landen een diepterecord. In Nederland gaf slechts 19 procent van de respondenten aan te verwachten over vijf jaar beter af te zijn. Daarmee scoren we samen met Italië, Duitsland, Frankrijk en Japan het laagst onder de 28 onderzochte landen wat betreft het economische vertrouwen.*
- *het wantrouwen vergroot en versterkt de polarisatie en vergroot de kloof tussen het vertrouwen in publieke instituties en het vertrouwen in de private sector. Gemiddeld zegt 62 procent van de respondenten bedrijven te vertrouwen en 51 procent zegt overheidsinstellingen te vertrouwen. In Nederland bedragen de percentages respectievelijk 61 en 51 procent. Min of meer gelijk dus aan het gemiddelde. Maar in landen als de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Italië is het geloof in de overheid nog zwakker dan het gemiddelde.*
- het risico op oplopende maatschappelijke spanningen neemt toe, volgens bedrijfsspecialist Dave Samson van Edelman. *"We bevinden ons in een periode van fundamentele veranderingen ... met krachten die verdeeldheid en economische grieven aanwakkeren", aldus Samson. "Als dit wordt genegeerd, zal dat leiden tot meer polarisatie, minder economische groei, meer discriminatie en een onvermogen om problemen op te lossen."*

Begin einde petrodollar

Vorig jaar al verklaarde Saudi-Arabië dat het mogelijkwerijs Chinese yuan in plaats van Amerikaanse dollars zou accepteren als betaalmiddel voor haar aardolie. Maar als klap op de vuurpijl maakte Saoedi-Arabië tijdens de WEF-bijeenkomst bekend dat het land open staat voor een discussie om handel te drijven in niet uitsluitend de Amerikaanse dollar, zoals afgelopen decennia gebruikelijk was, maar ook in andere valuta. Hierdoor kan het zogenoemde petrodollarsysteem klappen gaan krijgen en het de hegemonie van de Amerikaanse dollar verder ondermijnen.

Kortom, de wereld wankelt en kantelt, en er staan ons barre en boze tijden te wachten.

Eric Mecking

drs. Eric Mecking is historicus, schrijver, spreker, financieel-economisch analist en adviseur. Hij heeft zich gespecialiseerd in cyclisch denken en beursanalyses. Zijn unieke cyclische beleggingssysteem - Trend Tracker - gebruikt hij om te handelen op de financiële markten en om de belangrijkste beursontwikkelingen bij te houden voor Geotrendlines.

[Lees alles van Eric Mecking »](#)

GEOPOLITIEK

Van petrodollar naar petroyuan?

9 januari 2023

Door Frank Knopers

China gaat komende jaren op grote schaal investeren in de olie- en gasector in het Midden-Oosten. Ook wil het olie en gas uit deze regio niet langer in Amerikaanse dollars, maar in yuan afrekenen. Dat maakte de Chinese president Xi Jinping vorige maand bekend tijdens een bijeenkomst met verschillende olieproducerende Golfstaten. Een dag eerder kreeg hij een warm onthaal van de Saoedische kroonprins Mohammed bin Salman. Het Chinese [staatsbezoek](#) aan Saoedi-Arabië was tekenend voor de verandering van de machtsverhoudingen in de wereld. Maakt de petrodollar binnenkort plaats voor de petroyuan?

Nieuw paradigma

China is vandaag de dag de tweede grootste gebruiker van olie ter wereld. Ook is het de belangrijkste afnemer van olie uit Saoedi-Arabië. Om de energievoorziening voor de komende decennia veilig te stellen wil China de banden met belangrijke olie- en gasproducenten in het Midden-Oosten aanhalen. Tijdens de bijeenkomst met de Golfstaten sprak de Chinese president over 'een *nieuw paradigma van energiesamenwerking*' met gezamenlijke investeringen in exploratie, verwerking, transport en opslag van olie en gas.

Onderdeel van deze strategie is de lancering van de *Shanghai Petroleum and Natural Gas Exchange*, een nieuw handelsplatform waarmee Chinese afnemers in yuan kunnen betalen voor olie en gas. Om dit verder te faciliteren zal de Chinese centrale bank valutaswaps aanbieden en olieproducerende landen toegang geven tot een nieuwe betaalinfrastructuur op basis van de digitale yuan, het nieuwe centralebankgeld van China. Daarmee kunnen banken wereldwijd zonder vertraging in yuan transacties uitvoeren met banken in China.

Petrodollar

Sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog heeft de Amerikaanse dollar de status van wereldreservemunt. In het Bretton Woods stelsel was de dollar gedekt door goud tegen een koers van \$35 per troy ounce. Die koppeling werd in 1971 losgelaten, maar door een deal tussen de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Henry Kissinger en de Saoedische koning Faisal kreeg de dollar in 1974 een nieuw fundament. De Verenigde Staten gaven veiligheids garanties aan Saoedi-Arabië en zouden olie blijven afnemen. Op voorwaarde dat de olie in dollars afgerekend zou worden.

Daarmee was de petrodollar geboren, want olie is een belangrijke grondstof die alle landen nodig hebben. Landen die zich na de loskoppeling van goud zorgen maakten over de waarde van de dollar werden verzekerd met de garantie dat ze er altijd olie mee konden importeren. Daardoor werd de dollar nog belangrijker als wereldreservemunt. Niet alleen voor de betaling van olie, maar ook voor andere grondstoffen. Met deze deal uit 1974 werd de dollar dus verder verankerd in het monetaire systeem.

Dollar als wapen

Tot voor kort was het vanzelfsprekend om olie in dollars af te rekenen, omdat alle landen in de wereld dollarreserves aanhouden. Het netwerkeffect versterkt de positie van de dollar, omdat alle landen deze munt nodig hebben om olie te importeren. De laatste jaren zijn er echter scheuren in het monopolie van de dollar gekomen. Rusland begon steeds meer

euro's te gebruiken voor handel met Europa en China. Ook wisselde het dollars om voor goud en andere valuta. Ook China besloot de laatste jaren minder dollars en meer goud aan haar reserves toe te voegen.

Poetin waarschuwde de VS al in 2018 om de dollar niet als politiek wapen te gebruiken, omdat dit het vertrouwen in de munt zouden ondermijnen. Hij verwees naar de Amerikaanse sancties tegen Iran en Venezuela, twee landen die werden afgesneden van het dollarsysteem en daarmee van het internationale betalingsverkeer. Door de oorlog in Oekraïne werden ook de valutareserves van Rusland geblokkeerd, precies waar Poetin voor eerder al voor waarschuwde. Hij besloot in reactie daarop betaling in roebels af te dwingen voor levering van gas. Verschillende handelspartners zoals China, India en Turkije doen sindsdien in roebels zaken met Rusland.

Ook China volgt deze ontwikkelingen op de voet, omdat het meer dan \$1 biljoen aan dollarreserves heeft. Het blokkeren van de valutareserves van Rusland is daarin een gevaarlijk precedent, omdat ook de verhoudingen tussen China en de Verenigde Staten de laatste jaren zijn verslechterd. Wil China financieel minder kwetsbaar worden, dan moet het dus stappen zetten om minder afhankelijk te worden van de dollar.

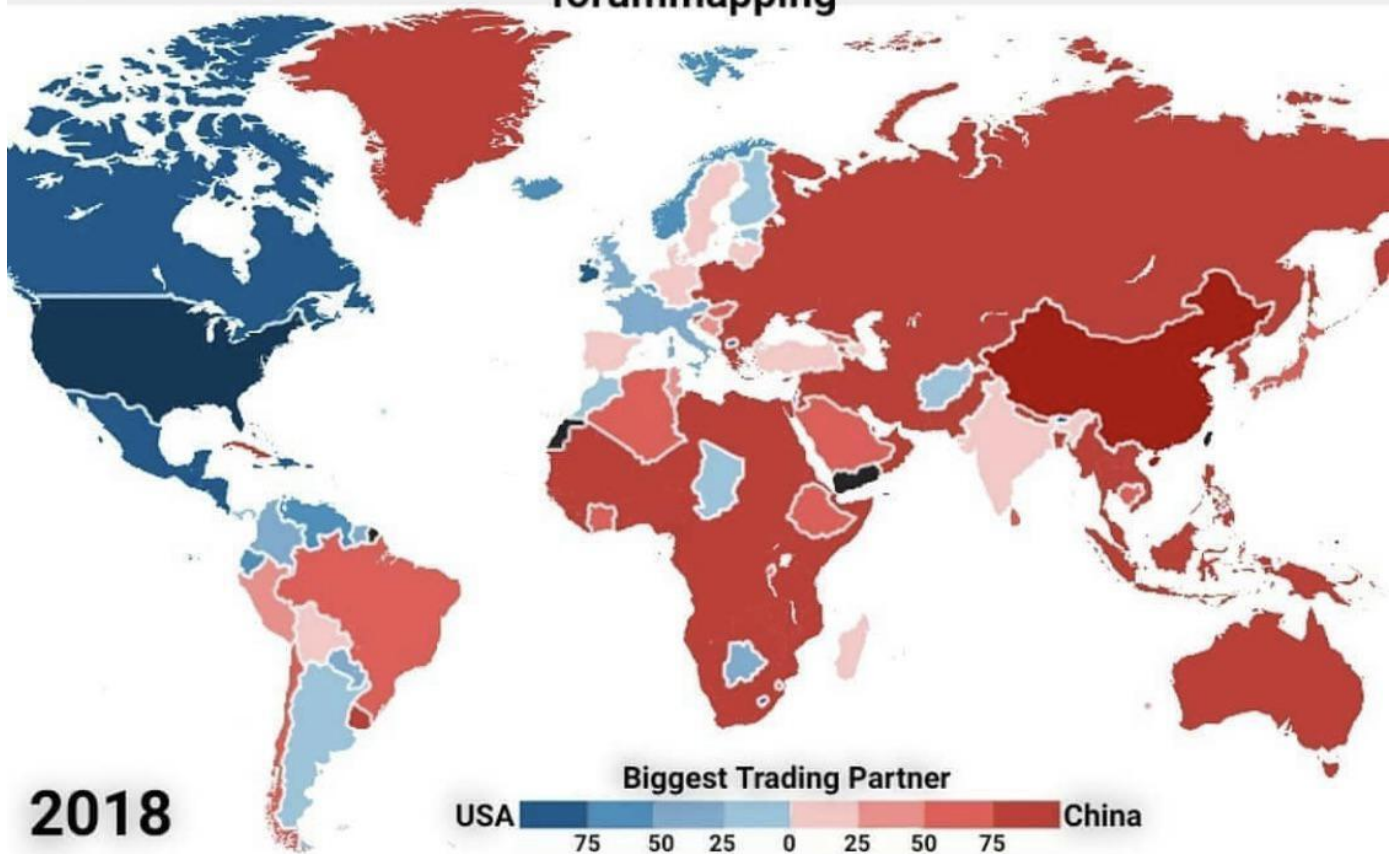
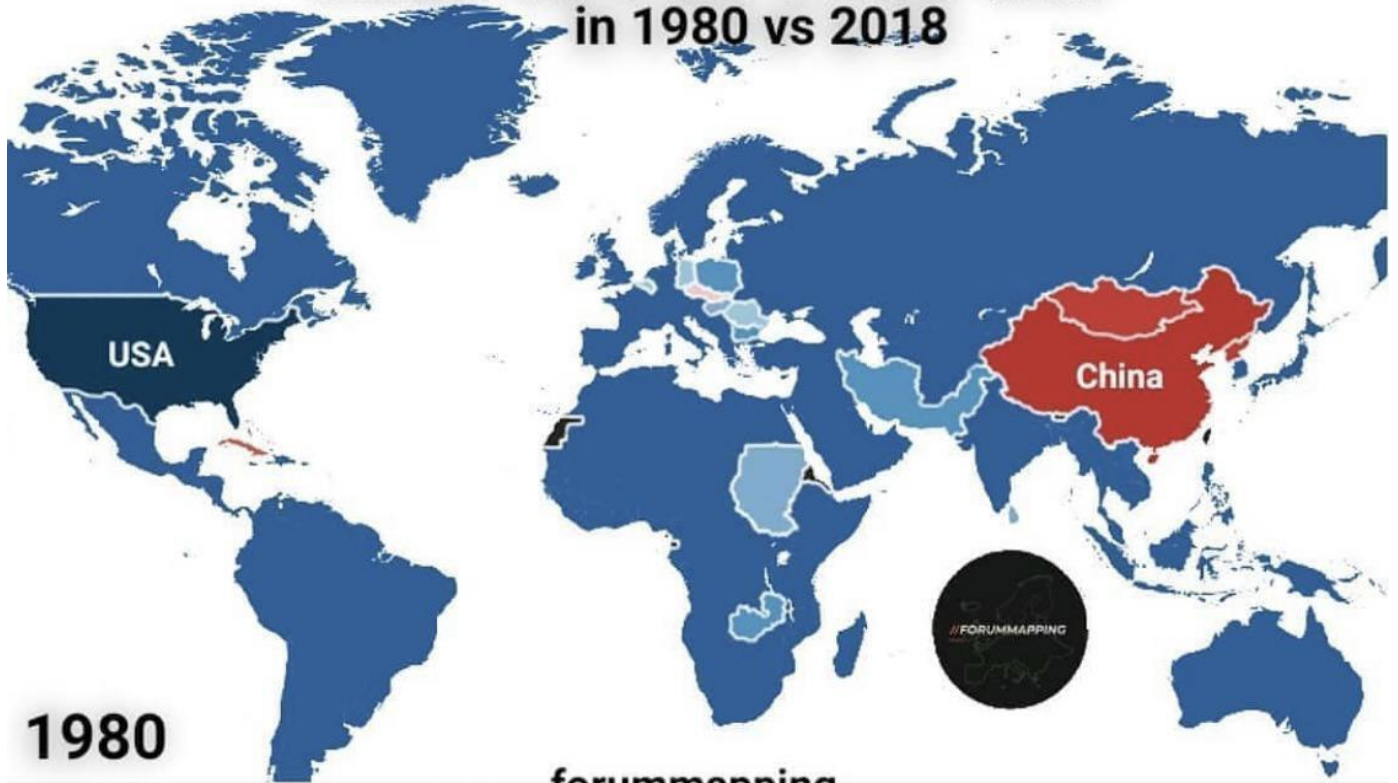
Petroyuan

En zo komen we uit bij wat we de petroyuan kunnen noemen. De laatste jaren promoot China het gebruik van de yuan in het internationale betalingsverkeer, maar tot op heden is het marktaandeel nog altijd minimaal. De munt kan zich nog lang niet meten met de Amerikaanse dollar en de euro. Maar dat hoeft natuurlijk niet zo te blijven. De economische verhoudingen in de wereld veranderen razendsnel. De Westerse economieën zijn nog altijd dominant, maar verliezen al jaren marktaandeel ten opzichte van opkomende landen.

De alliantie van de BRICS-landen groeit en China is nu al de belangrijkste handelspartner voor grote delen van Europa, Azië, Latijns-Amerika en Afrika. Ter vergelijking, in het tijdperk dat de petrodollar zich ontwikkelde waren de verhoudingen volledig omgekeerd. Toen handelde bijna de hele wereld meer met de VS dan met het geïsoleerde China. Niet alleen in economische zin verschuift het zwaartepunt, ook in geopolitiek opzicht.

Waar Saoedi-Arabië in de jaren '70 nog vooral georiënteerd was op de Verenigde Staten richt het Koninkrijk de laatste jaren haar aandacht meer naar het Oosten. Zo sloten de Saoedi's en Rusland in oktober binnen de OPEC+ een deal om de olieproductie te verlagen, terwijl de VS juist meer olie op de markt wilde brengen. En in het voorjaar van 2022 voerden Saoedi-Arabië en China al verkennende gesprekken om olie in yuan af te rekenen.

China vs USA Trade War in 1980 vs 2018

Meeste landen handelen nu meer met China dan met de VS

Multipolaire wereldorde

Als landen in de Golfregio het voorstel van China steunen om olie en gas voortaan in yuan af te rekenen, dan kan dat een *game changer* zijn voor de energiemarkt en de economische machtsverhoudingen in de wereld. Minder vraag naar dollars voor het afrekenen van olie betekent dat het voor de Amerikaanse overheid duurder zal worden om haar tekorten te financieren.

Het scenario van de petroyuan wordt dus steeds realistischer, gezien de gedeelde economische belangen van China en Saoedi-Arabië en de verslechterde relatie van beide landen met de Verenigde Staten. China ziet het Koninkrijk als belangrijke speler in een multipolaire wereldorde en zal er dus alles aan doen goede betrekkingen met Saoedi-Arabië te onderhouden. Is het tijdperk van de petroyuan begonnen? Of is dit de aanzet naar een multipolaire wereldorde met [twee monetaire systemen](#)?

Deze analyse verscheen op 7 januari in aangepaste vorm in De Andere Krant

Frank Knopers

Frank Knopers studeerde bedrijfswetenschappen aan de Universiteit Twente in Enschede en behaalde een Master in Financial Management met een onderzoek naar de effectiviteit van waardebeleggen (value investing) in Nederland. Sinds het uitbreken van de financiële crisis is Frank zich gaan verdiepen in het geldsysteem en de goudmarkt.

[Lees alles van Frank Knopers »](#)